

Народна банка на Република Северна Македонија

ДИРЕКЦИЈА ЗА МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА И ИСТРАЖУВАЊЕ

Најнови макроекономски показатели Преглед на тековната состојба

декември 2022 година

Најнови макроекономски показатели

Преглед на тековната состојба – влијанија врз монетарната политика

Прегледот на тековната состојба има за цел да даде осврт на најновите макроекономски податоци (септември – ноември 2022 година) и споредба со последните макроекономски проекции (октомври 2022 година). Со тоа ќе се утврди колку соодветствува тековната состојба во економијата со очекуваните движења на варијаблите во последниот циклус проекции. Прегледот е фокусиран на промените на екстерните претпоставки и остварувањата кај домашните варијабли и на тоа како се одразуваат овие промени врз амбиентот за водење на монетарната политика.

Најновите оценки на меѓународните институции за глобалниот раст се неповолни и упатуваат на забавен раст во 2022 и во 2023 година, главно како одраз на оценките за забавување на растот во САД и Европа, очекувајќи одредено забрзување во 2024 година. Притоа, неизвесноста во поглед на идниот глобален раст и натаму е голема, а ризиците околу проекциите остануваат претежно надолни и главно се поврзани со намалување или со евентуално целосен застој на испораките на енергенти од Русија кон Европа, во услови на тековните и на некои идни санкции¹, што би можело посилно да се одрази врз економската активност и цените. Во однос на еврозоната, како наш главен трговски партнер, економијата во третиот квартал забележа забавен раст од 2,3% (4,2% во претходниот квартал), додека трендот на намалување на стапката на невработеност продолжи и во октомври се сведе на 6,5%² (6,6% во вториот квартал). Инфлацијата во еврозоната, за првпат по јуни 2021 година, забави и во ноември изнесува 10% на годишна основа (10,6% во октомври), при забавен раст на цените на енергијата. Сепак, финансиските пазари очекуваат ЕЦБ да продолжи со затегнување на монетарна политика, така што најновите оценки за идното движење на каматната стапка на **едномесечниот ЕУРИБОР** се ревидирани претежно нагоре во однос на октомвриските очекувања.

Гледано преку одделните квантитативни показатели за надворешното окружување значајни за македонската економија, проекциите за странската ефективна побарувачка се променети само за 2023 година, за кога оцените се ревидирани надолу во однос на октомвриските проекции, додека оцените за странската ефективна инфлација се ревидирани во нагорна насока за целиот период. Од аспект на девизниот курс евро / САД-долар, за 2022 година се очекува иста стапка на апрецијација на САД-доларот како во октомври, но појака за 2023 година, и негова посилна депрецијација во 2024 година. Кај цените на примарните производи на светските берзи, изразени во евра, за 2022 година се направени претежно мали нагорни ревизии во однос на октомвриските проекции, а нагорни корекции има и за 2023 година, додека за 2024 година ревизиите главно се надолу. Движењата и оцените за цените на примарните производи сè уште се исклучително променливи и под силно влијание на случувањата поврзани со руско-украинскиот воен конфликт, што создава голема неизвесност околу нивната идна динамика и ефектите врз глобалната и домашната економија, пред сè на краток рок.

Најновите показатели од домашната економија упатуваат на макроекономска слика којашто главно е во согласност со октомвриските проекции, но во одделни сегменти се забележуваат извесни отстапувања. Согласно со објавените проценети податоци за БДП, во третиот квартал од 2022 година реалниот раст на БДП забави на 2% на

¹ Согласно договорот на ЕУ, Г7 и Австралија, на 5 декември 2022 година стапи на сила ограничувањето на максималната цена на руската сурова нафта САД-доларкоја ќе се пренесува по морски пат до 60 САД-долари за барел, при што доколку не се почитува мерката, на операторите од ЕУ ќе им биде забрането осигурување, финансирање и сервисирање на бродовите, а слична мерка се очекува и за нафтените деривати, којашто е предвидена да стапи на сила на 5 февруари 2023 година. За повеќе информации, види на следната [врска](#).

² Се однесува на периодот од април 1998 година, од кога се објавуваат месечните податоци за стапката на невработеност во еврозоната.

годишна основа (4% во претходниот квартал) и соодветствува со проектираниот раст за овој квартал при октомврскиот циклус проекции. Овие остварувања се под влијание на неповолните ефекти од војната во Украина врз цените и снабдувањето, како и при изразена променливост и неизвесност на надворешните економски и финансиски услови. Во просек, во првите три квартали на 2022 година, економијата бележи реален раст од 2,7%, што е блиску до очекувањата од октомвриската проекција (2,5%). Анализирани по компоненти, растот во целост се должи на позитивниот придонес на домашната побарувачка, во услови на раст и позитивен придонес на личната потрошувачка и бруто-инвестициите, поврзано со високиот раст на увозот и акумулирањето залихи на енергенти, додека јавната потрошувачка има мал негативен придонес. Од друга страна, негативен придонес бележи нето извозната компонента, во услови на поголем раст на увозот во однос на растот на извозот. Високофреквентните податоци за четвртиот квартал од 2022 година со кои се располага во моментот се делумни и се недоволни за согледување на состојбите во целина. Засега, податоците за октомври покажуваат мал реален годишен пад на прометот во вкупната трговија, наспроти малиот раст во претходниот квартал, и натамошни негативни движења кај индустриското производство. **Во однос на промените кај потрошувачките цени, во ноември 2022 година е остварена годишна стапка на инфлација од 19,5%, што претставува забавување во однос на остварувањето од минатиот месец (19,8%), по постојан раст од повеќе од една година. Годишната стапка на инфлација во периодот јануари – ноември 2022 година изнесува 13,8%.** Забавувањето на годишната стапка на инфлација во целост е резултат на побавниот раст на цените на прехранбената компонента, при стабилизирање на растот на цените на енергетската компонента и умерен раст на базичната инфлација. Сепак, инфлацијата и натаму произлегува од фактори на страната на понудата, односно на порастот на увозните цени на храната и енергијата, вклучително и на домашната цена на електрична и топлинска енергија, коишто се под влијание на случувањата на глобалниот пазар на енергија. Нивниот подолготраен и посилен раст создава преносни ефекти и врз цените на останатите производи и услуги. Ревизиите во однос на очекуваните движења кај надворешните влезни претпоставки за проекцијата на инфлацијата се во различни насоки, при што и понатаму е нагласена голема неизвесност во движењето на светските цени на примарните производи во следниот период, при неизвесни економски ефекти од војната во Украина.

Анализата на показателите на адекватноста на девизните резерви покажува дека тие и понатаму се одржуваат во сигурната зона. Во однос на последните расположливи податоци од надворешниот сектор, трговскиот дефицит, заклучно со октомври 2022 година, засега е во рамки на очекувањата за четвртиот квартал, согласно октомвриската проекција, но периодот на оцена е премногу кус за да можат да се изведат попрецизни заклучоци. Податоците за менувачкото работење заклучно со крајот на ноември 2022 година, укажуваат на можност за остварување на нето-приливи од приватните трансфери коишто се малку повисоки од очекуваните за четвртиот квартал од 2022 година, според октомвриската проекција. Остварувањата кај билансот на плаќања за третиот квартал од 2022 година упатуваат на повисок суфицит во тековната сметка во однос на октомвриската проекција, при истовремено пониски остварени нето-финансиски приливи од очекуваните.

Во однос на **движењата во монетарниот сектор**, вкупните **депозити** во октомври се зголемија за 0,4% на месечна основа. Зголемувањето во најголем дел произлегува од растот на депозитите на домаќинствата и останатите сектори, при мал негативен придонес на депозитите на претпријатијата. Од валутен аспект, зголемувањето е резултат на подеднаквиот позитивен придонес на депозитите во домашна валута (со вклучени депозитни пари) и на депозитите во странска валута. На годишна основа, вкупните депозити во октомври 2022 година се повисоки за 4,1%, при проектиран годишен раст за четвртиот квартал од 3,9%, согласно со октомвриската проекција. **Вкупните кредити** на приватниот сектор забележаа мал месечен раст во октомври од 0,8%, за што придонесуваат кредитите и на претпријатијата и на домаќинствата. Според валутната структура, зголемувањето во најголем дел е резултат на растот на кредитите во странска валута, при помал позитивен придонес и на кредитите во

домашна валута. На годишна основа, растот на вкупните кредити во октомври изнесува 10,1%, при проектиран раст за четвртиот квартал од 2022 година од 9,2%, согласно со октомвриската проекција.

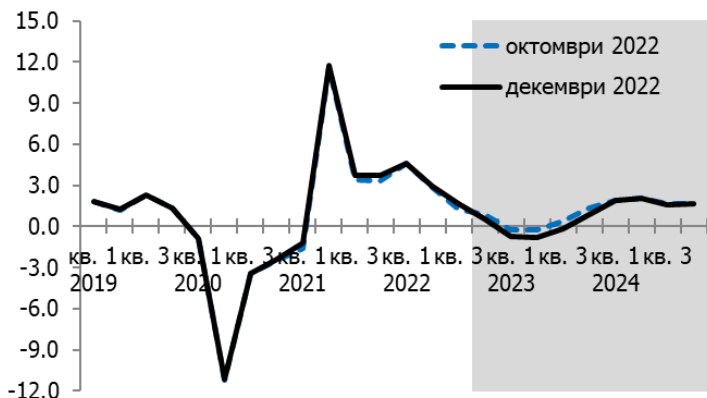
Во Буџетот на Република Северна Македонија во периодот јануари – октомври 2022 година е остварен дефицит од 16.329 милиони денари. Буџетскиот дефицит во целост е финансиран преку задолжување на државата на странскиот и домашниот пазар, при што депозитите на државата кај Народната банка забележаа зголемување. Остварениот буџетски дефицит за јануари - октомври 2022 година претставува 38,2% од планираниот дефицит на Буџетот за 2022 година.

Најновите макроекономски показатели иако главно се во склад со очекуваните, сепак, согласно најновите оценки и согледувања, амбиентот за спроведување на монетарната политика останува неповолен. Растот кај домашните цени малку забави во ноември, при значително забавување на растот кај прехранбената компонента. Сепак, неизвесноста од идната динамика на цените на примарните производи на берзите сè уште е многу нагласена поради воените случувања во Украина. Во однос на економскиот раст, остварувањата во третиот квартал од 2022 година, како и за првите три квартали од годината, се блиски на проектираните. Расположливите високофреквентни податоци за домашната економска активност во четвртиот квартал се недоволни, но засега во прилог на очекувањата дека забавувањето на растот ќе продолжи до крајот на годината. Девизните резерви се одржуваат на соодветно ниво и во сигурна зона, при стабилни движења на девизниот пазар во октомври –ноември и натамошен висок прилив на девизи на менувачкиот пазар. Во монетарниот сектор, кредитната активност и натаму е солидна и засега над проекциите, додека динамиката на раст на вкупните депозити е поумерена и соодветствува со очекувањата.

Забавен раст на домашната економска активност во третиот квартал од 2022 година

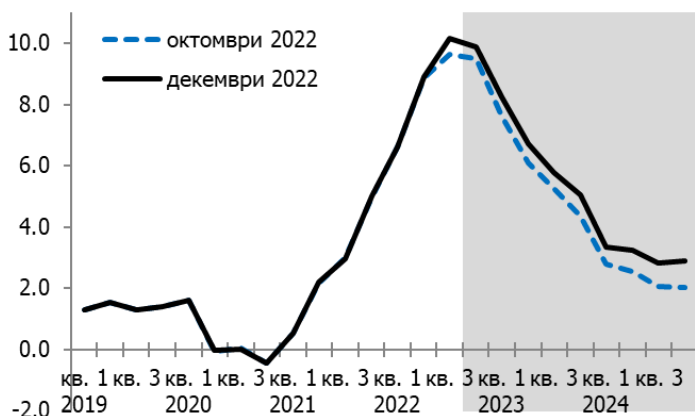
Во третиот квартал од годината дојдоа до израз неповолните ефекти од енергетската криза и од растот на трошоците врз одредени сектори од економијата, што доведе до забавен економски раст. Ова беше видливо преку падот на индустриското производство, пред сè во сегментите кои се енергетски најинтензивни (металната индустрија и вадењето руди на метал), а дополнително и преку продлабочување на падот во градежништвото. Истовремено, сè поголемо е закрепнувањето на услужниот сектор (трговија, транспорт и угостителство) чишто остварувања во истиот период од 2021 година беа послаби поради пандемијата на ковид-19, кога важеа рестрикции и построги услови за патување. Следствено, по растот од 4% во вториот квартал, БДП во третиот квартал од 2022 година оствари поумерен реален раст од 2% на годишна основа. Забавувањето на растот е во склад со очекувањата од последните проекции, а забавувањето се очекува да продолжи и во последниот квартал од годината.

Странска ефективна побарувачка
(годишни промени во %)

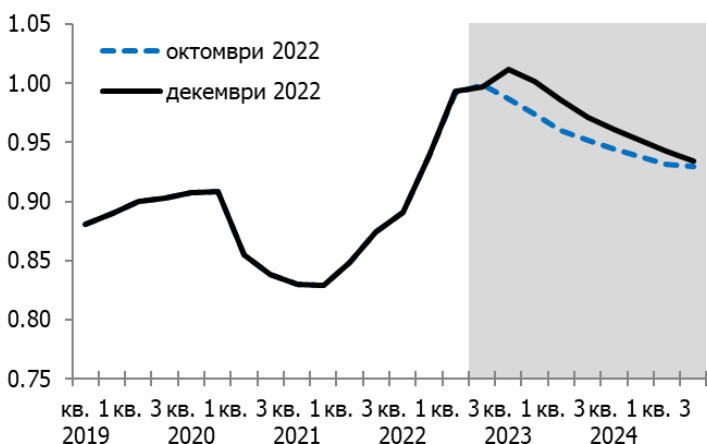
Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Странска ефективна инфлација
(годишни стапки во %)

Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Курс евро/САД-долар

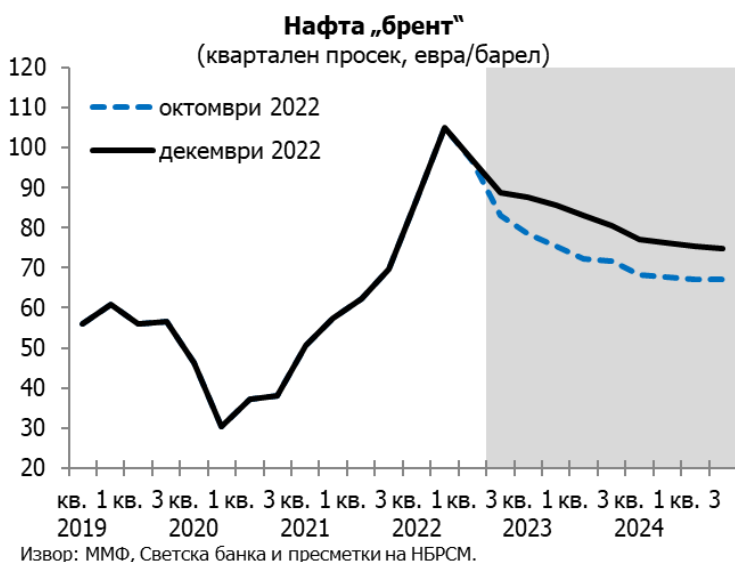
Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

За 2022 година се задржаа октомвриските оценки за раст на **странската ефективна побарувачка** од 2,4%, додека за 2023 година оцените се ревидирани надолу и упатуваат на минимален пад од 0,2%, наместо раст од 0,3%, предвиден во октомври. Ова се должи на очекувањата за помал економски раст на речиси сите наши главни трговски партнери, при што најголем придонес за надолната корекција има Германија³. За 2024 година се очекува закрепнување, при што се оценува дека растот на странската побарувачка ќе забрза и ќе изнесува 1,8%, колку што се очекуваше и во октомври.

Од друга страна, оцените на **странската инфлација** се ревидирани умерено во нагорна насока за целиот период на проекциите и засега се очекува нејзиниот раст да изнесува 9,3%, 6,6% и 3,1% во 2022, 2023 и 2024 година (9,1%, 6% и 2,4%, соодветно во октомври). Корекциите се резултат на очекувањата за повисока инфлација кај речиси сите наши увозни партнери, при што најголем придонес за трите години во просек имаат Германија, Бугарија и Полска.

Во однос на **девизниот курс евро / САД-долар**, најновите проекции упатуваат на апрецијација на САД-доларот во однос на еврото оваа и во наредната година. Притоа, во однос на зголемувањето на вредноста на САД-доларот, таа е непроменета за 2022 година, додека за 2023 година е ревидирана нагоре. Ваквите придвижувања во најголема мера се одраз на очекувањата за поголем интерес за САД-доларот од страна на инвеститорите поради релативно високата глобална неизвесност околу економската активност во 2023 година, во услови на очекувања за понатамошно затегнување на монетарната политика од страна на ФЕД. Од друга страна, за 2024 година е извршена мала надолна ревизија, при што се очекува поголема депрецијација на САД-доларот.

³ Проектиран раст на Германија од 1,6% во 2022, пад од 1% во 2023 година и раст од 1,5% во 2024 година, наспроти раст од 1,6% во 2022, пад од 0,5% во 2023 и раст од 1,4% во 2024 година во октомври.

Очекувањата за **цената на нафтата**⁴ **изразена во евра**, за 2022 и 2023 година се ревидирани нагоре во однос на октомври. Имено, тековните оценки упатуваат на малку повисок раст на цената во 2022 година, а помал пад во 2023 година. Ваквите движења во најголема мера се резултат на ембаргото на руската нафта од страна на ЕУ почнувајќи од декември оваа година и ценовното ограничување за морскиот транспорт на руската нафта⁵, како и очекувањата на инвеститорите за поголемо намалување на производството на нафта од страна на ОПЕК+ земјите од претходно предвиденото. Од друга страна, за 2024 година корекциите се во надолна насока, при што тековно се очекува минимално поголем пад на цената.

Кај цените на металите е извршена **нагорна корекција на оцените за периодот 2022 - 2023 година, особено за 2023 година**. Имено, во моментот се очекува малку повисок раст на цените на бакарот и никелот во 2022 година во однос на проектираниот во октомври, додека за 2023 година корекциите се поголеми, при што се очекува раст, наместо пад на цената на никелот, а помал пад кај цената на бакарот. Ваквите движења кај цените на металите главно се резултат на очекувањата на инвеститорите дека Кина ќе ја напушти политиката на нулта ковид, што би се рефлектирало со повисока побарувачка од претходно очекуваното особено во наредната година. Од друга страна, за 2024 година ревизиите се во надолна насока, при што засега се очекува малку поголем пад на цените на металите.

⁴ За анализата на цените на нафтата, металите и примарните прехранбени производи се користат разни извештаи на ММФ, Светската банка, ФАО, ОПЕК, ЕЦБ и на специјализирани меѓународни економски портали.

⁵ Согласно договорот на ЕУ, Г7 и Австралија, на 5 декември 2022 година стапи на сила ограничувањето на максималната цена на руската сурова нафта на 60 САД-долари за барел којашто ќе се пренесува по морски пат, при што на операторите од ЕУ ќе им биде забрането осигурување, финансирање и сервисирање на бродовите кои пренесуваат нафта над максималната цена.

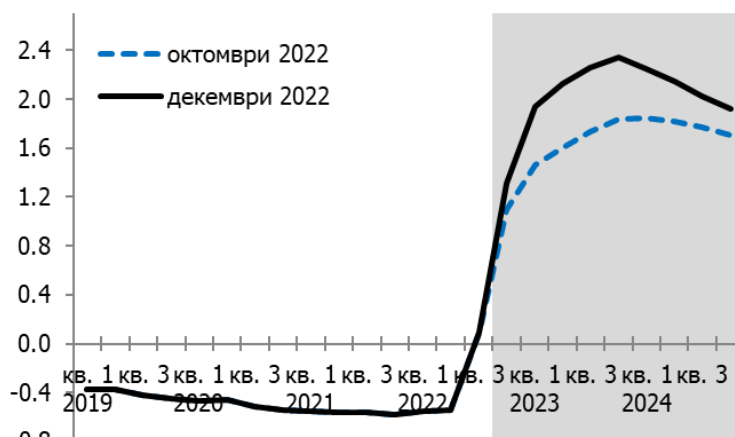
Цени на пченицата и пченката во евра
(годишни промени во %)

Извор: ММФ, Светска банка и пресметки на НБРСМ.

Очекувањата за цената на **пченицата и пченката изразени во евра** на светските берзи за 2022 благо се ревидирани надолу во однос на октомври, при што се очекува помал раст на нивните цени. За 2023 година, ревизиите се во различни насоки, така што најновите оценки упатуваат на поголем пад на цената на пченицата, а помал пад на цената на пченката. Надолната корекцијата кај пченицата во најголем дел е резултат на рекордно високото производство на пченица во Русија, во услови на надминување на проблемите околу веќе воспоставениот канал за извоз од Украина преку Црното Море. Кај пченката, нагорните ревизии се резултат на девизниот курс, односно очекувањата за поголема апрецијација на САД-доларот во однос на еврото, при пад на цените изразени во САД-долари. За 2024 година, се очекува пад на цената на пченката сличен со проектираниот во октомври, а помал пад кај цената на пченицата.

Едномесечен Еурибор
(квартален просек, во %)

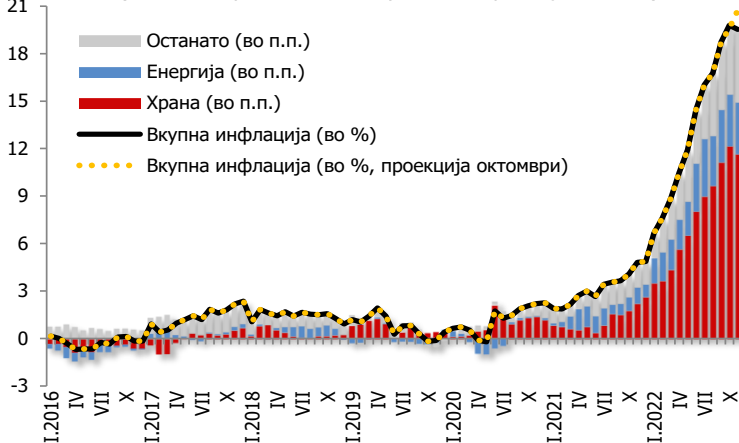

Извор: „Консензус форкаст“ и пресметки на НБРСМ.

Кај едномесечниот Еурибор, ревизиите се претежно нагорни, особено за 2023 година. Имено, за 2022 година оцените се речиси непроменети во однос на октомвриските проекции, при што и натаму се очекува тој во просек да изнесува околу 0%, додека нагорна ревизија е извршена за 2023 и 2024 година, очекувајќи тој во просек да изнесува 2,17% и 2,08%, соодветно (1,66% и 1,78% во октомври, соодветно). Ваквите движења се во согласност со очекувањата за зголемување на каматните стапки на состанокот на ЕЦБ во декември, но во помал обем од претходно, и нивно задржување на тоа ниво во текот на 2023 година.

Стапка на инфлација

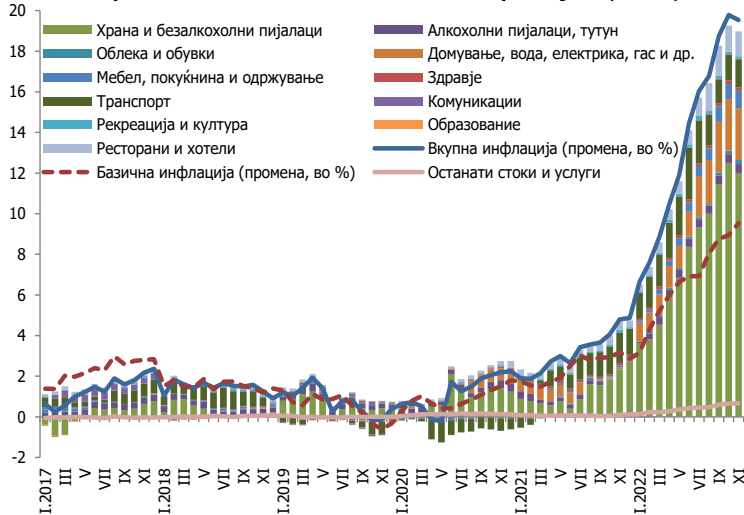
(годишни придонеси во вкупната инфлација, во п.п.)

Извор: ДЗС и НБРСМ.

Во ноември 2022 година, забави растот на домашните потрошувачки цени, кои се зголемија за 0,5% на месечна основа (1,4% во претходниот месец), при значително забавување на растот на цените во прехранбената компонента. Имено, **цените на храната** забележаа минимално зголемување⁶ од 0,3% (2,9% во октомври), кое главно се должи на повисоките цени на месото. Од друга страна, цените на лебот и житарките безмалку стагнираа, додека цените на овошјето (главно поради сезонските ефекти) и маслата продолжија да се намалуваат. **Цените на енергијата** забележаа раст од 1% (0,9% во октомври), што во најголем дел се должи на зголемените домашни цени на нафтените деривати.

Придонеси кон годишната стапка на инфлацијата (во п.п.)

Извор: ДЗС и НБРСМ.

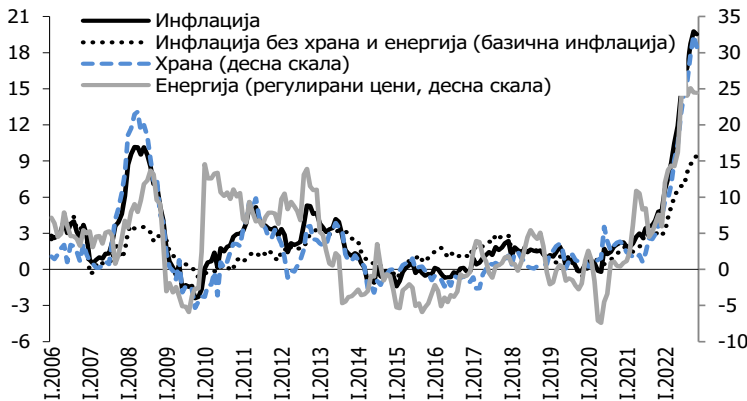
Во ноември, **базичната инфлација** изнесува 0,6% на месечна основа, по растот од 0,1% во октомври. Зголемувањето на цените кај базичната компонента најмногу произлегува од повисоките цени на производите за рутинско одржување на домаќинствата и лична хигиена и на безалкохолните пијалаци, додека цените на воздушниот сообраќај продолжија да се намалуваат.

Годишната стапка на инфлација во ноември исто така забави и изнесува 19,5% (19,8% во октомври), по постојан раст од повеќе од една година. Забавувањето на годишната стапка на инфлација во целост е

⁶ Со цел ублажување на ценовните притисоци кај прехранбените производи, во сила се неколку владини одлуки. Со Одлуката за посебни услови за трговија на одделни стоки, донесена на 14 јуни 2022 година, Владата на РСМ ја определи највисоката трговска маржа на основните прехранбени производи во трговијата на големо и мало, која првично беше со важност до 30 септември, а потоа се одлучи нејзината примена да продолжи до крајот на годината. Согласно Одлуката, за белиот леб (сечен на парчиња или цел), за белиот шеќер и за сончогледовото масло за јадење, со исклучок на ладноцеденото, се утврдува трговска маржа во висина до 5% во трговијата на големо и до 5% во трговијата на мало, додека за брашното од пченица (тип 400 и тип 500), за макароните и шпaгетите од тврда пченица, македонскиот бел ориз, трајното кравјо млеко со масленост од 2,8%, 3,2% и 3,5% и јајцата од кокошка се утврдува трговска маржа во висина до 10% во трговијата на големо и до 10% во трговијата на мало. Исто така, на 6 октомври беше донесена одлука за ограничување на трговската маржа во висина до 10% и за млечните производи: урда, кравјо и мешано бело сирење, кашкавал, кисело млеко, павлака и јогурт, со важност до крајот на годината. Претходно, на 20 јули, Владата донесе одлука да продолжи примената на мерката за бесцарински увоз на маслото за јадење од сончоглед до крајот на годината, а која претходно важеше до 31 мај, а на 30 август е донесена одлука за укинување на царинските стапки од 20% и 15% за млекото и павлаката (неконцентрирани и без додаден шеќер или други материи за засладување со содржина на маснотија по маса што надминува 21%, но не надминува 45% и неконцентрирани и без додаден шеќер со содржина на маснотија по маса што надминува 10%, но не надминува 45% во амбалажа, чија нето-маса не надминува 2,5 килограми, соодветно), со важност до крајот на годината. Од друга страна, на 6 октомври, Владата донесе одлука за престанување на важењето на одлуката за ограничување на извозот на пченица и наполица, брашно од пченица и наполица и семе од сончоглед, заради исполнување на обврската од Договорот за безбедносни механизми за храна во Западен Балкан, односно да нема забрана за тргување со основните земјоделско-прехранбени производи.

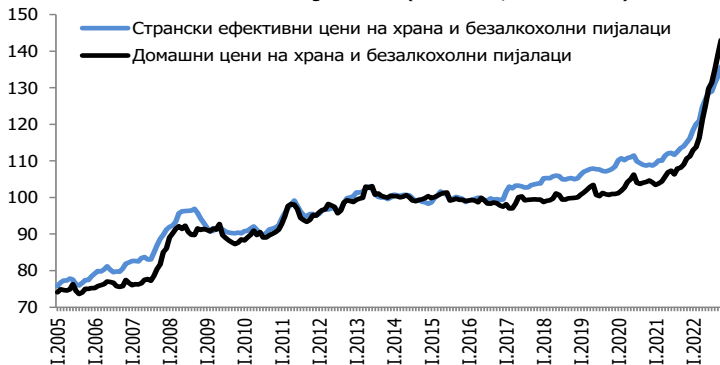
Покрај ова, беа преземени мерки и во енергетскиот сектор, со цел да се влијае врз намалување и стабилизирање на цените на домашните прехранбени производи во наредниот период. Така, на 9 септември, Владата донесе одлука според која највисоката трговска маржа на електричната енергија за сите трговски друштва и трговци поединци кои вршат трговија на пазарот со електрична енергија на големо и на мало се утврдува во висина најмногу до 10%, мерка која е предвидено да трае за време на грејната сезона, односно до 15 април следната година, а на 30 октомври е донесена одлука согласно со која на компаниите коишто произведуваат основни прехранбени производи, како масло за јадење, леб и пекарски производи, брашно, млеко и млечни производи и месо, ќе им се овозможи да се снабдуваат со електрична енергија по субвенционирана цена од 80 евра по мегават / час.

Инфлација и цени на храната и енергијата (годишни промени, во %)

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРСМ.

Странски ефективни* и домашни цени на храна и безалкохолни пијалаци (индекси, 2015=100)

* Ефективните странски цени на храна се добиени како пондериран збир од цените на храната во земјите што се најзначајни трговски партнери на Северна Македонија во доменот на увозот на храна.

Извор: ДЗС, Еуростат и пресметки на НБРСМ.

резултат на побавниот раст на цените на прехранбената компонента, при стабилизирање на растот на цените на енергетската компонента и умерен раст на базичната инфлација. Најголем придонес кон годишната стапка на инфлација и натаму имаат зголемените цени на храната, особено на лебот и житните производи. Во однос на енергентите, растот е предизвикан од зголемените цени на електричната енергија за домаќинствата (во јануари и јули годинава⁷), надолнет од порастот на цените на нафтените деривати и цврстите горива⁸.

Базичната стапка на инфлација во ноември изнесува 9,5% на годишна основа (8,9% во претходниот месец), во чии рамки највисок позитивен придонес имаат цените на услугите во рестораните и хотелите, надолнет од цените на производите за лична хигиена и рутинското одржување на домаќинствата, безалкохолните пијалаци, тутунот и патниот сообраќај, додека цените на воздушниот сообраќај имаа негативен придонес.

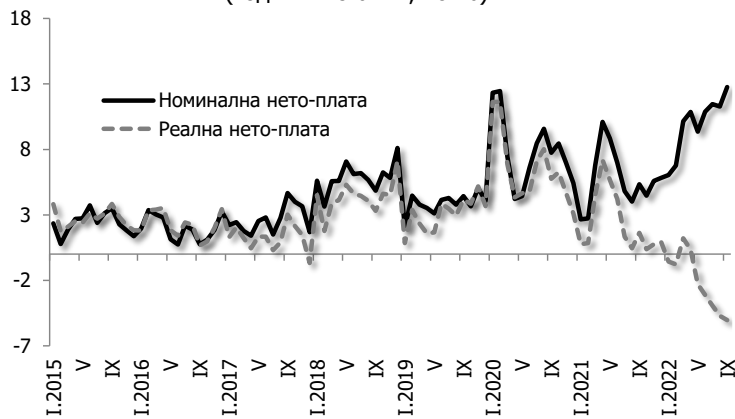
Во однос на очекуваните движења на надворешните влезни претпоставки кај проекцијата на инфлацијата, ревизиите се во различни насоки, односно направена е нагорна ревизија на странската ефективна инфлација и на растот на цените на нафтата, а надолна ревизија има кај растот на цените на храната (пченката и пченицата). Притоа, и понатаму е нагласен високиот степен на неизвесност во движењето на светските цени на примарните производи во следниот период, при неизвесни економски ефекти од војната во Украина.

Во септември 2022 година, номиналниот годишен раст на просечната нето-плата достигна 12,8% (11,3% во претходниот месец). За годишниот раст на платите и

⁷ Согласно со одлуките на Регулаторната комисија за енергетика на РСМ (РКЕ), цената на електричната енергија за универзалниот снабдувач „ЕВН ХОМЕ“ ДОО Скопје е зголемена за 9,48% во јануари и во просек за 9,9% во јули 2022 година (ниската тарифа за 8,8%, а високата тарифа во просек за 10,4%). Имено, од 1 јули РКЕ за прв пат воведува скалесто тарифирање за потрошувачката во високата тарифа, односно воведува модел со четири блок-тарифи. Во однос на дотогашната единствена висока тарифа, цената на електрична енергија за блок 1 е повисока за 5,5%, блок 2 за 10,3%, блок 3 за 18,3% и блок 4 за 138,7% (<https://www.erc.org.mk/>).

⁸ Поврзано со цврстите горива, Владата на РСМ, на 20 јули 2022 година, донесе одлука за ограничување на извозот на огревно дрво и пелети, со цел да се спречат и да се избегнат последиците предизвикани од зголемената побарувачка на населението за огревно дрво, предизвикана од глобалната енергетска криза. Исто така, на 11 август беше донесена одлука со која се определува највисоката трговска маржа во висина до 10% за огревно дрво и пелети, за сите трговски друштва и трговци-поединци кои учествуваат во трговијата на мало, со цел да се заштитат потрошувачите од неконтролирано покачување на цените. Предвидено е двете мерки да важат до крајот на годината.

Просечна исплатена плата
(годишни стапки, во %)

Извор: ДЗС.

Просечна исплатена месечна нето-плата по сектори
(номинални годишни стапки, во %)

Извор: ДЗС.

натаму главно придонесува зголемувањето на минималната плата од 18,5% во март 2022 година, согласно со последните законски измени⁹, а дополнително влијание има и зголемувањето на дел од платите во јавниот сектор¹⁰ во септември 2022 година. Притоа, годишен раст на платите во септември има кај сите дејности, а највисок раст, како и во претходните месеци, е забележан кај дејностите „уметност, забава и рекреација“, „хотели и ресторани“ и „преработувачка индустрија“.

При раст на трошоците на животот на годишно ниво, **реалната нето-плата во септември забележа намалување од 5% на годишна основа** (пад од 4,7% во претходниот месец).

Остварената номинална и реална годишна промена на платите во третиот квартал од 2022 година (од 11,8% и -4,6%, соодветно) главно соодветствува со стапките коишто беа очекувани за третиот квартал во рамките на октомвриската проекција.

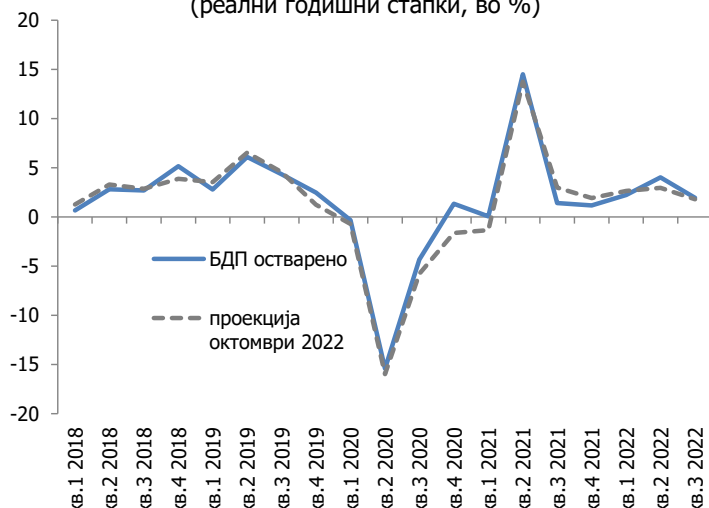
Во третиот квартал од 2022 година реалниот раст на БДП забави на 2% на годишна основа (4% во претходниот квартал), што соодветствува на проектираниот раст за овој квартал во октомврискиот циклус проекции.

Гледано од расходната страна на БДП, растот во третиот квартал во целост се должи на позитивниот придонес на домашната побарувачка, во услови на раст и позитивен

⁹ Согласно со последните законски измени и дополнувања за растот на минималната плата („Службен весник на РСМ“ бр. 41/22) од март 2022 година беше извршено вонредно зголемување на минималната нето-плата за 2806 денари, согласно со постигнатиот тристран договор помеѓу Владата, синдикатите и работодавачите, каде што државата ќе го субвенционира делот врзан за придонесите (од март 2022 до декември 2022 година во износ 1197 денари за секој месец). Висината на минималната плата во бруто-износ, започнувајќи од март 2022 година до февруари 2023 година изнесува 26.422 денари (претходно 22.146 денари), односно минималната плата во нето-износ изнесува 18.000 денари (претходно 15.194 денари). Исто така, со последните измени и дополнувања е утврдена и нова методологија со која минималната плата ќе се усогласува во следниот период, односно од март 2023 година, односно со порастот за претходната година на просечно исплатената плата во РСМ и индексот на трошоците на живот – 50% од порастот од секој показател, соодветно. Покрај тоа, дефинирано е дека минималната плата не може да биде пониска од 57% од висината на просечно исплатената нето-плата во РСМ за претходната година.

¹⁰ Согласно ребалансот на Буџетот, кај септемвриската плата има 15% покачување за вработените во правосудството, средното и основното образование и детската грижа, 7% раст на платите за вработените во високото образование и 5% раст на платите за вработените во МВР и во здравството.

Бруто домашен производ
(реални годишни стапки, во %)

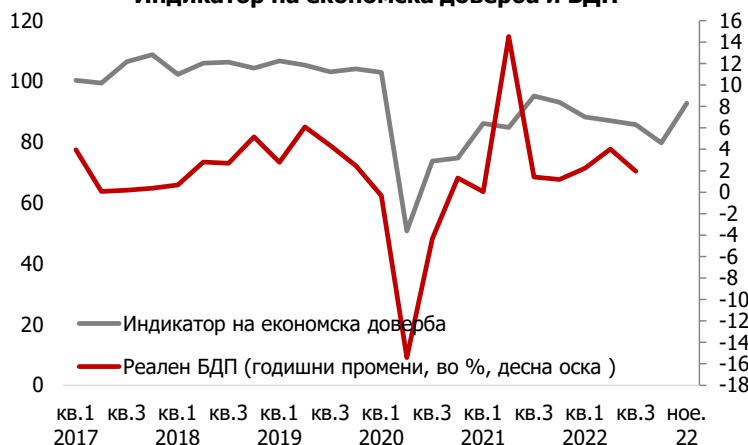

Извор: ДЗС и проекции на НБРСМ.
Разликите во серијата во остварениот период се должат на редовни ревизи на ДЗС.

придонес на личната потрошувачка и бруто-инвестициите, поврзано со високиот раст на увозот и акумулирањето залихи на енергенти, во услови на неповолни влијанија од војната во Украина, додека јавната потрошувачка има мал негативен придонес. Од друга страна, негативен придонес бележи нето-извозната компонента, во услови на поголем раст на увозот во однос на растот на извозот.

Гледано од производната страна на БДП, растот во третиот квартал во најголема мера се должи на позитивниот придонес на групата дејности „трговија, транспорт и угостителство“, кои беа едни од најпогодените дејности од кризата предизвикана од ковид-19. Дополнителен позитивен придонес имаат дејностите во врска со недвижниот имот, уметноста, земјоделството, како и финансиските дејности и дејностите на осигурување. Од друга страна, негативен придонес се забележува кај индустријата, градежништвото, како и дејноста „јавна управа и одбрана; образование; здравствена и социјална заштита“.

Индикатор на економска доверба и БДП

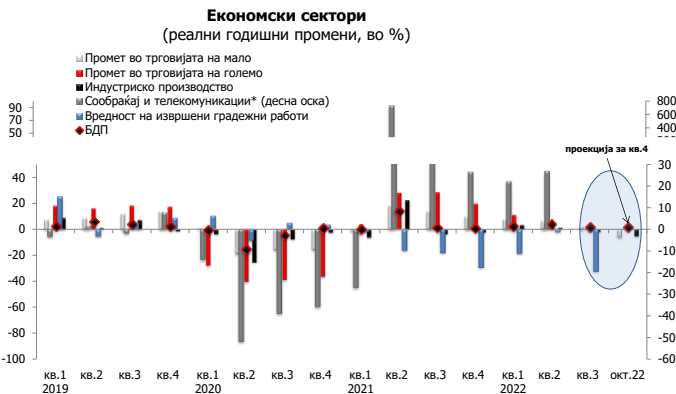
Во услови на ограничен обем на расположливи податоци, тешко е да се даде прецизна оцена за целокупната состојба во економијата во четвртиот квартал од 2022 година. Кога станува збор за согледувањата на економските субјекти за состојбата во економијата¹¹, резултатите од анкетните истражувања за периодот октомври - ноември 2022 година упатуваат на понеповолни согледувања во однос на четвртиот квартал од 2021 година, додека тие се малку поповолни во однос на претходниот квартал. Понеповолните согледувања на економските субјекти во однос на минатата година главно може да се поврзат со војната во Украина, подолготрајното опстојување на

¹¹ Се однесува на анкетите спроведени од страна на Европската комисија за мерење на економската доверба на субјектите во една економија. Композитниот показател на економска доверба се добива како пондериран просек од показателите на доверба за потрошувачите и показателите на доверба за одделните економски сектори (градежништво, индустрија, трговија на мало и услуги).

високите нивоа на инфлација, како и изразената неизвесност на надворешните економски и финансиски услови.

Што се однесува на високофреквентните податоци на страната на понудата, достапни се податоците за трговијата и индустријата за октомври 2022 година.

Во октомври, **прометот во вкупната трговија** бележи мал реален пад на годишна основа, наспроти малиот раст во претходниот квартал, во услови на позначителен пад кај трговијата на мало, а мал пад бележи и трговијата на големо. Од друга страна, трговијата со моторни возила бележи висок раст.

* Прост просек од годишните стапки на промена на различните видови на транспорт и телекомуникациите.
Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

	2019				2020				2021				2022			
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	окт.
<i>реални годишни промени во %</i>																
Бруто домашен производ	2.8	6.1	4.3	2.5	-0.3	-15.4	-4.3	1.3	0.1	14.5	1.4	1.2	2.2	4.0	2.0	-
Индустриско производство	8.8	1.1	7.1	-1.3	-3.7	-25.0	-7.5	-2.3	-6.1	22.3	-3.5	-2.3	3.4	1.3	-1.8	-5.2
Извршени градежни работи	15.1	-3.3	3.0	5.3	6.3	-5.1	3.0	2.3	-1.1	-9.6	-10.8	-17.5	-11.1	-1.2	-19.2	-
Високоградба	-9.3	5.1	23.7	-1.1	-8.5	-20.4	17.9	-8.6	18.5	5.3	-20.2	-20.9	-26.0	15.2	-8.8	-
Нискоградба	58.3	-8.0	-6.7	11.1	21.3	4.7	-6.2	11.1	-16.1	-16.9	-3.5	-15.2	5.1	-11.3	-25.9	-
Промет во трговијата - Вкупно*	13.9	12.8	15.3	15.5	-16.7	-30.6	-26.1	-24.3	0.9	22.5	16.9	10.4	9.7	4.0	0.4	-1.6
Промет во трговијата на мало*	7.6	8.8	12.0	13.8	1.0	-18.6	-15.7	-15.5	-1.3	18.3	13.9	10.0	7.6	6.7	1.9	-5.8
Промет во трговијата на големо*	18.0	16.0	18.1	17.3	-27.8	-40.1	-38.7	-36.3	3.7	27.9	28.4	19.6	11.0	2.4	-1.3	-0.6

* Реалните стапки на раст се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните стапки на раст со годишната инфлација, мерена според трошоците на живот. Податоците за трговијата во 2020, 2021 и 2022 година се претходни податоци, додека податоците за БДП во 2020 година се претходни, а за БДП во 2021 и 2022 година се проценети.
Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

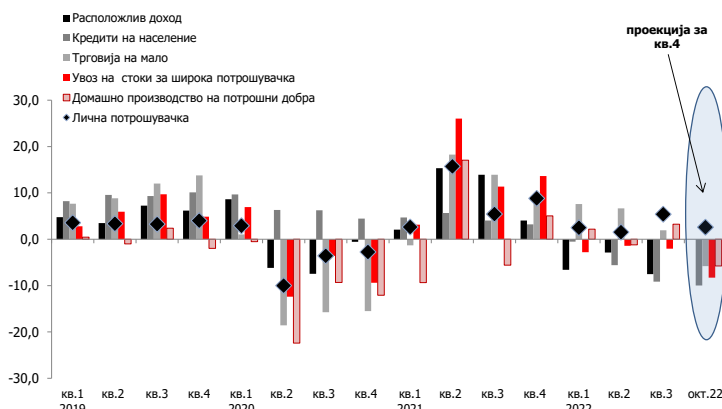
Во октомври **индустриското производство** бележи реален пад на годишна основа од 5,3%, што претставува продлабочување на падот (пад од 1,8% во претходниот квартал), во услови на пад и негативни придонеси кај преработувачката индустрија, рударството и снабдувањето на електрична енергија. Во рамки на преработувачката индустрија, пад се забележува кај дел од традиционалните дејности, па така, најголем негативен придонес се забележува кај производството на тутунски производи, производството на фабрикувани метални производи, освен машини и опрема, производството на прехранбени производи, како и производството на метали. Од друга страна, поизразен позитивен придонес во рамки на преработувачката индустрија се забележува кај дејностите во кои се активни странските извозни капацитети, како што се производството на машини и уреди и производството на моторни возила.

Расположливите показатели за **агрегатната побарувачка**, исто така, се во релативно ограничен обем, што оневозможува формирање попрецизна оценка за движењето на одделните компоненти. Ризиците за растот и во овој период остануваат главно надолни, под влијание на продолжените неповолни ефекти од војната во Украина врз цените и снабдувањето, како и при изразена променливост и неизвесност на надворешните економски и финансиски услови. Во такви услови продолжија да се носат дополнителни економски мерки за

заштита на животниот стандард и ликвидноста на компаниите¹², а продолжи и нормализација на монетарната политика.

Расположливите податоци за движењата кај **личната потрошувачка** за октомври 2022 година се недоволни за попрецизна оцена и засега главно упатуваат на забавување на нејзиниот раст. Имено, во поглед на изворите на финансирање на личната потрошувачка, продолжува реалниот годишен пад кај пензиите¹³, иако нешто побавно, како и реалниот годишен пад кај кредитите на населението. Краткорочните показатели за динамиката на личната потрошувачка исто така се понеповолни. Така, и во октомври продолжи падот кај трговијата на мало, увозот на стоки за широка потрошувачка, а пад има и кај домашното производство на потрошни добра. Во октомври, единствено кај бруто приходите од ДДВ беше забележан раст, но поумерен. Што се однесува на показателот за довербата на потрошувачите¹⁴, тој упатува на малку поповолни согледувања во периодот октомври - ноември 2022 година во однос на третиот квартал, при помалку негативни согледувања во однос на финансиската состојба, како и помалку негативни очекувања за општата економска состојба во земјата и за идната потрошувачка, а пред се во делот на набавки на добра со поголема вредност. Од друга страна, показателот за довербата на потрошувачите е понеповолен во споредба со истиот период од 2021 година.

Индикатори за движењето на личната потрошувачка
(реални годишни стапки, во %)

Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

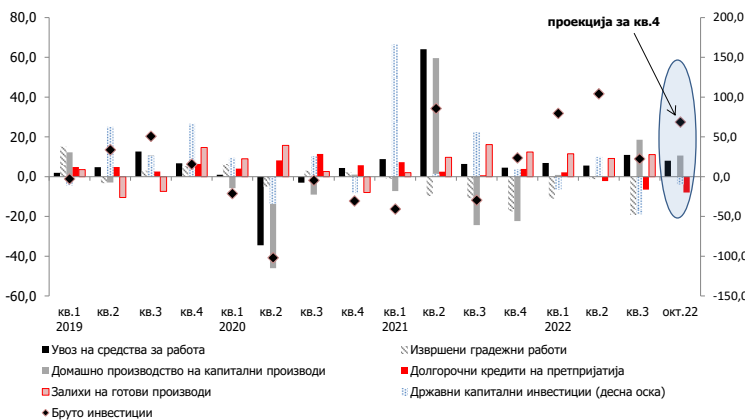
¹² Од март 2022 година наваму се донесени поголем број мерки за заштита на животниот стандард на граѓаните и ликвидноста на компаниите. Овие мерки главно се однесуваат на ограничување на маржите, извозот како и на укинување на увозните давачки кај дел од основните прехранбени производи. На 9 октомври 2022 година Владата донесе и нов пакет мерки за финансиска поддршка на ранливите категории граѓани, пензионери и компании, кој содржи мерки насочени кон најранливите категории граѓани; насочена поддршка за јавните и здравствените установи; поддршка на ликвидноста на компаниите; инвестиции во енергетската ефикасност и обновливите извори на енергија. На 30 октомври 2022 година Владата донесе одлука за поповолни цени на електричната енергија за компаниите од прехранбената индустрија од 80 евра за мегават / час (се однесува на производителите на маслото за јадење, лебот и пекарските производи, брашното, млекото и млечните производи, месната и живинарската индустрија), така што цените на производи од нив треба да се намалат за најмалку 10%, како и Одлука со која основните и средните јавни училишта, како и јавните претпријатија од областа на водоснабдување и одведување на отпадни води кои работат со пумпни и пречистителни станици може да склучат договор за снабдување со електрична енергија со „ЕСМ Продажба“, по цена од 95 евра за мегават / час, согласно прогласената кризна состојба во снабдувањето со електрична енергија. На 2 ноември 2022 година Владата донесе и Одлука за определување на највисоките цени во трговијата на мало на огревно дрво од даб, огревно дрво од бука и пелети за огрев. Во исто време, Владата донесе Одлука за престанување на важноста на Одлуката за посебни услови во трговијата на мало, со која беше замрзната маржата на огревно дрво од даб и од бука и пелети за огрев за сите трговци во висина најмногу до 10%. На 4 ноември 2022 година Владата донесе одлука да продолжи заштитата на домаќинствата од повисока цена на топлинска енергија.

¹³ Со септемвриската пензија беше направено усогласување на пензиите согласно новата методологија која предвидува усогласување на пензиите со комбиниран модел од 50% пораст на просечната плата на сите вработени во државата и 50% пораст на трошоците на живот, согласно официјалните податоци на Државниот завод за статистика. За повеќе види на следнава [врска](#).

¹⁴ Согласно со анкетите на Европската комисија.

Во однос на високофреквентните податоци за **бруто-инвестициите**, во октомври 2022 година се забележува реален пад кај државните капитални инвестиции, а пад бележи и вкупното индустриско производство. Исто така, продолжи и реалниот годишен пад кај долгорочните кредити на претпријатијата. Од друга страна, увозот на средствата за работа во октомври забележа раст, а раст, иако поумерен, беше забележан и кај домашното производство на капитални производи и кај данокот на добивка. Што се однесува до показателите на доверба кај индустријата и градежништвото за периодот октомври - ноември 2022 година, тие упатуваат на понеповолни движења во однос на претходниот квартал, а понеповолни се и во споредба со истиот период од 2021 година.

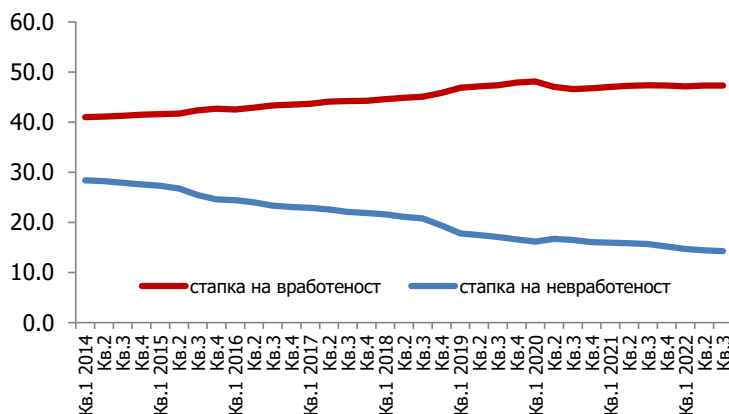
Индикатори за движењето на бруто инвестициите
(реални годишни стапки, во %)

Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

Податоците за **надворешнотрговската размена** во октомври 2022 година упатуваат на потенцијално проширување на дефицитот во четвртиот квартал од годината во однос на истиот период од минатата година, при малку повисок номинален раст на увозот од извозот на стоки.

Стапки на вработеност и невработеност (во %)

Извор: Државен завод за статистика, Анкета за работна сила.

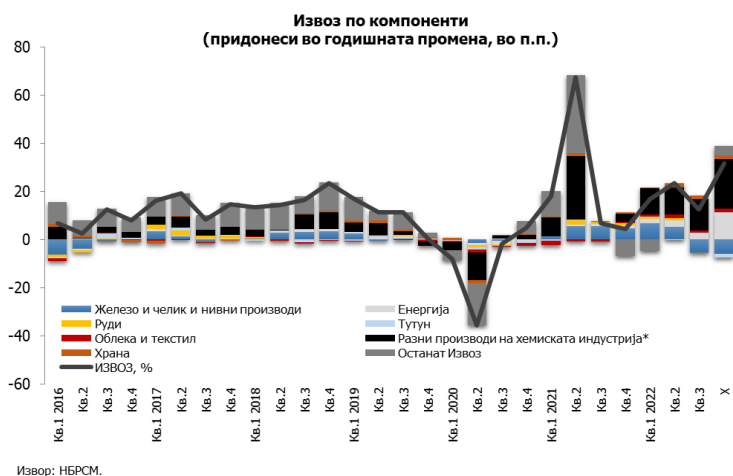
Податоците за остварувањата на буџетот заклучно со октомври 2022 година упатуваат на реален годишен пад на **јавната потрошувачка** во четвртиот квартал од годината, но помал, во услови на пад кај речиси сите нејзини главни категории¹⁵.

И во третиот квартал од 2022 година се забележува натамошно стабилизирање на пазарот на труд¹⁶, а со тоа и продолжување на поволните придвижувања во овој сегмент од економијата. Така, **стапката на вработеност изнесува 47,3%**, исто како и во претходниот квартал, во услови на стагнација на растот на бројот на вработени во однос на претходниот квартал. **Стапката на невработеност забележа натамошно намалување, со што се сведе на 14,3%**

¹⁵ Од главните категории на јавната потрошувачка единствено реален годишен раст во октомври 2022 година се забележува кај расходите за стоки и услуги.

¹⁶ Согласно со објавеното соопштение на ДЗС на 9.12.2022 година, за *активното население во Република Северна Македонија, резултати од Анкетата за работната сила за III тримесечје од 2022 година*, при обработката на податоците за првиот, вториот и третиот квартал од 2022 година се користени регионалните демографски дистрибуции по пол и по петгодишни старосни групи за калибрирање на населението согласно со податоците од Пописот од 2021. Според ДЗС, во многу скоро време ќе се изработат процени за 2021 година, по што ќе следат корекции на соопштението за претходните објави од 2022 година.

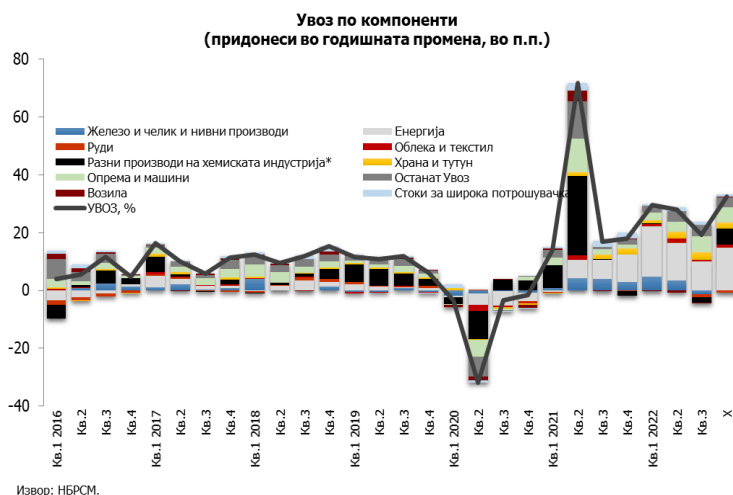
(14,5% во претходниот квартал), во услови на квартален пад на бројот на невработени лица од 1,7%.

Дефицитот во размената на стоки со странство во октомври 2022 година се зголеми за 34,3% на годишна основа, при нешто повисок раст на увозот, во споредба со растот на извозот на стоки. Вкупната надворешнотрговска размена е повисока за 32% во однос на истиот период од претходната година, како резултат на растот на двете компоненти.

Извозот на стоки во октомври 2022 година оствари раст од 31,6% на годишна основа, при што најголем придонес за ваквите остварувања има извозот на компаниите во странска сопственост поврзани со автомобилската индустрија. Извозот на енергија, како и извозот на храна и текстил, исто така имаат позитивно влијание врз растот на извозот во овој период. Од друга страна, извозот на железо и челик, како и извозот на тутун забележува намалување во овој период.

Во споредба со октомвриската проекција, извозот во октомври 2022 година имаше подобри остварувања од очекуваните за четвртиот квартал од годината, главно како резултат на нагорните отстапувања кај извозот на енергија, како и кај останатиот извоз (вклучително и извозот на капацитетите во странска сопственост од автомобилската индустрија) и извозот на железо и челик. Движењата кај останатите извозни категории се генерално во рамки на очекувањата според октомвриската проекција.

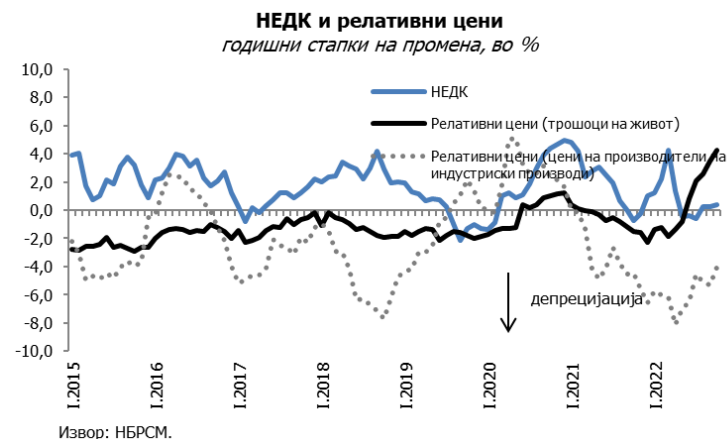
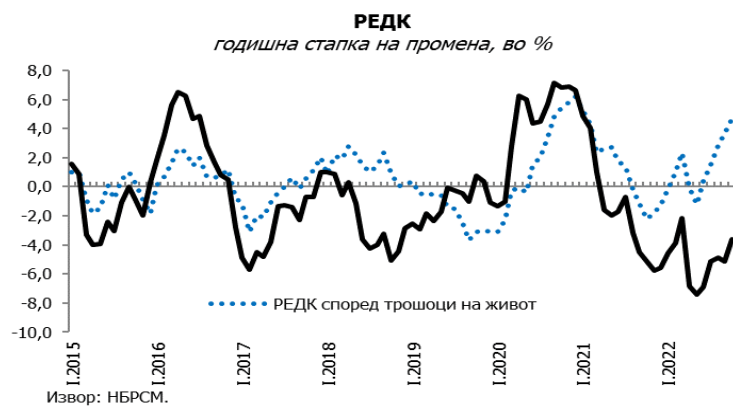
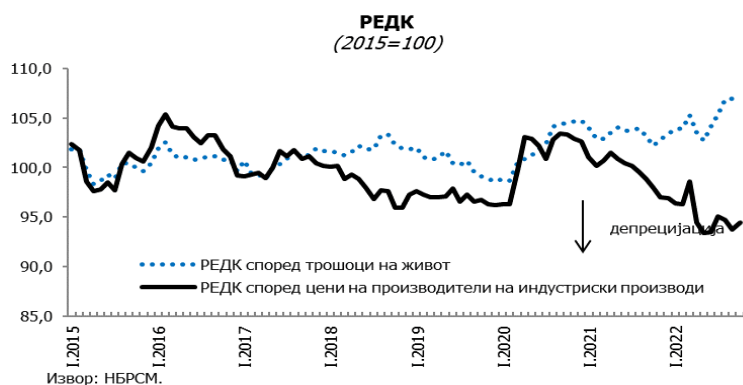
Увозот на стоки во октомври 2022 година забележа раст од 32,4% на годишна основа. Под влијание на високите увозни цени, увозот на енергија и натаму има најголем придонес за растот на вкупниот увоз. Во иста насока делуваа и суровинскиот увоз на дел од производствените капацитети во странска сопственост, како и увозот на опрема и машини, останатиот увоз, а во помал дел и увозот на храна. Од друга страна, пад на годишна основа е регистриран кај увозот на руди.

Во октомври 2022 година увозот на стоки имаше подобри остварувањата отколку што се очекуваше за четвртиот квартал според

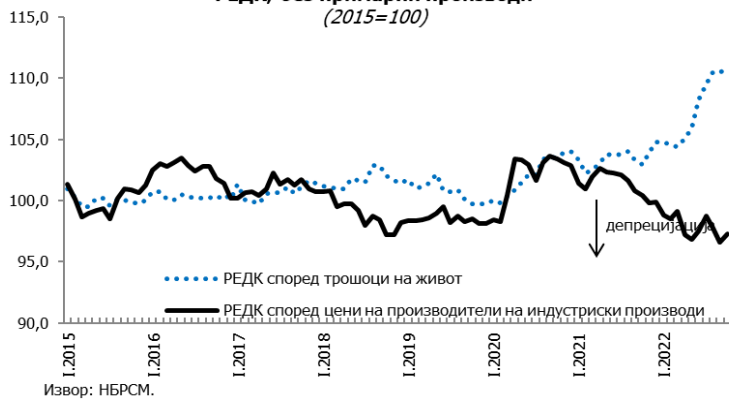
октомвриската проекција, главно како резултат на нагорните отстапувања кај увозот на железо и челик, увозот на енергија, како и увозот на опрема и машини, како и повисокиот суровински увоз на дел од производствените капацитети во странска сопственост, додека движењата кај останатите увозни категории се во рамки на очекувањата според октомвриската проекција.

Остварувањата кај трговскиот дефицит во октомври 2022 година упатуваат на дефицит, кој е на ниво на очекувањата за четвртото тримесечје според октомвриската проекција, но периодот на оцена е премногу кус за да може да се донесат прецизни заклучоци.

Во октомври 2022 година, индексот на РЕДК дефлациониран со трошоците на живот забележа апрецијација од 4,7%, додека индексот на РЕДК пресметан со цените на производителите на индустриски производи забележа депрецијација од 3,6%. Имено, релативните трошоци на живот бележат раст од 4,3%, а релативните цени на индустриски производи пад од 4% на годишна основа. Истовремено, НЕДК бележи мала апрецијација од 0,4%.

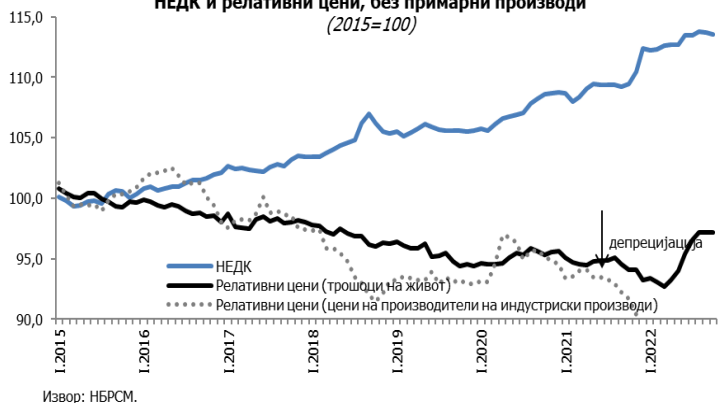
РЕДК, без примарни производи
(2015=100)

РЕДК, без примарни производи
годишна стапка на промена, во %

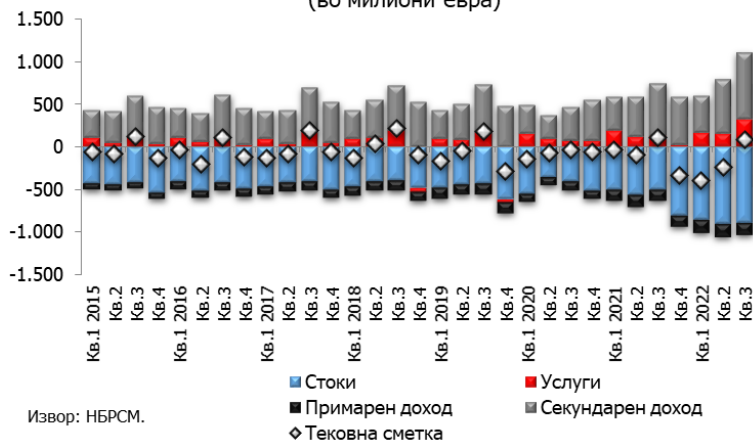

НЕДК и релативни цени, без примарни производи
(2015=100)

Врз основа на пресметката со пондери засновани врз надворешнотрговската размена без примарни производи, индексот на РЕДК дефлациониран со трошоците на живот во октомври 2022 година забележа апрецијација од 7,2%, додека РЕДК дефлациониран со цените на производителите на индустриски производи депрецира за 3,1%. Притоа, релативните трошоци на живот забележаа раст од 3,3%, додека релативните цени на производителите на индустриски производи забележаа пад од 6,6%. Од друга страна, НЕДК бележи апрецијација од 3,7%, во најголем дел како резултат на депрецијација на турската лира во однос на денарот.

Компоненти на тековната сметка
(во милиони евра)

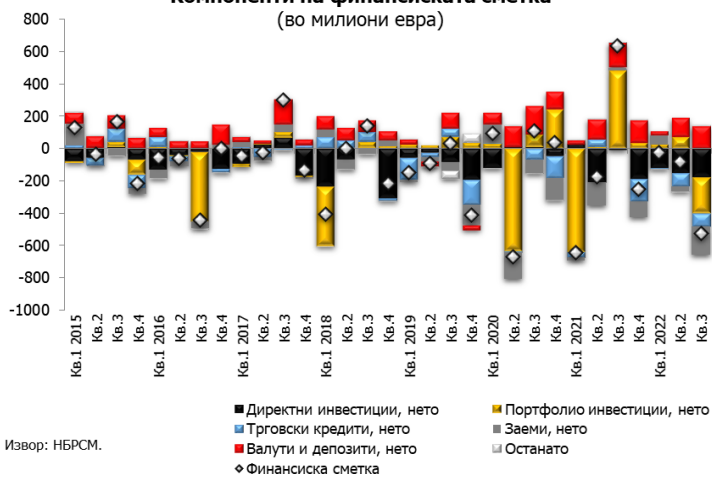

Извор: НБРСМ.

Во третиот квартал од 2022 година, тековната сметка во билансот на плаќања оствари суфицит во износ од **80,5 милиони евра, или 0,6% од БДП¹⁷**, што претставува повисок суфицит од очекуваниот за третото тримесечје според октомвриската проекција.

Од аспект на компонентите на тековната сметка, повисокото остварување главно се должи на повисокиот суфицит во размената со услуги (остварени повисоки нето-приливи кај останатите услуги), додека кај останатите компоненти на тековната сметка остварувањата речиси соодветствуваат со проекциите.

Компоненти на финансиската сметка
(во милиони евра)

Извор: НБРСМ.

Во третиот квартал од 2022 година кај финансиската сметка остварени се **нето-приливи¹⁸ од 523,1 милион евра (или 3,8% од БДП)**, коишто се пониски во однос на нето-приливите за третиот квартал во октомвриската проекција.

Анализирано по компоненти, остварени се значително повисоки нето-приливи кај директните инвестиции, коишто произлегуваат од подобрите остварувања кај должничката компонента (остварени нето-приливи кај меѓукомпанискиот долг наспроти очекуваните нето-одливи). Од друга страна, кај валутите и депозитите се остварени повисоки нето-одливи од проектираните, како и пониски нето-приливи од краткорочните заеми и трговските кредити. Движењата кај останатите компоненти генерално соодветствуваат со октомвриската проекција.

¹⁷ За пресметките се користи проектираниот износ на номиналниот БДП за 2022 година согласно проекцијата октомври 2022 година.

¹⁸ Според новата методологија за изготвување на билансот на плаќања (BPM6), термините нето-приливи и нето-одливи означуваат нето-создавање обврски и нето-стекнување средства, соодветно.

Движења на менувачки пазар

Остварениот нето-откуп на менувачкиот пазар во периодот октомври – ноември 2022 година изнесува 273,5 милиони евра, што претставува зголемување за 37,3% на годишна основа, и кој произлегува од растот на понудата на девизи (за 29,4% на годишна основа), при поумерен раст на побарувачката на девизи (за 6%).

Бруто девизни резерви (состојба во милиони евра)

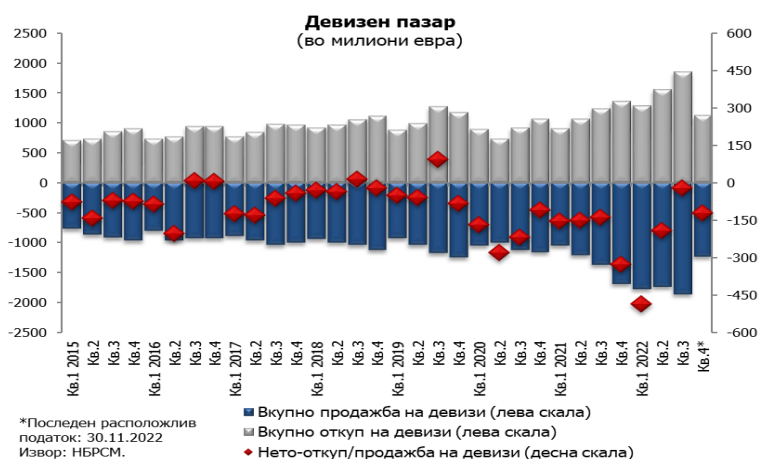
Состојбата на бруто девизните резерви на 30.11.2022 година изнесува 3.824,3 милиони евра. Гледано преку факторите на промена, ова главно произлегува од трансакциите за сметка на државата¹⁹, при стабилни движења на девизниот пазар.

Фактори на промена на девизните резерви во Октомври и Ноември 2022 година (во милиони евра)

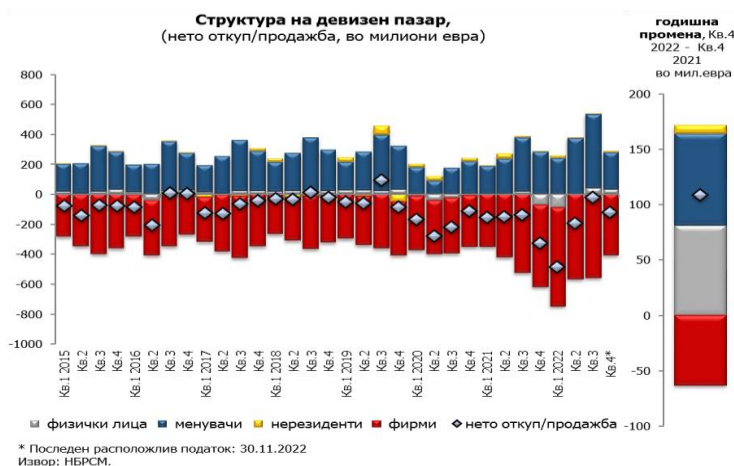

Извор: НБРСМ.

¹⁹ На 23.11.2022 година РС Македонија ја доби првата транша од одобриениот аранжманот ПЛЛ од страна на ММФ, во вредност од 110 милиони евра.

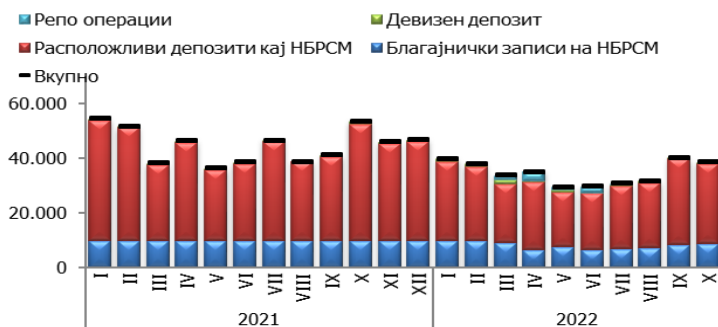
Во периодот октомври - ноември 2022 година, на девизниот пазар на банките се забележани поволни движења, односно е остварена нето-продажба на девизи којашто е значително пониска во однос на истиот период лани, при повисок раст на понудата од растот на побарувачката на девизи (за 35,6% и 17,6%, соодветно).

Секторската анализа покажува дека ваквите поместувања во најголем дел произлегуваат од остварениот нето-откуп од менувачите, како и од нето-откупот од физичките лица.

Монетарни инструменти

(состојби на крај на месец, во милиони денари)

Извор: НБРСМ

Состојбата на монетарните инструменти на крајот на октомври забележа умерено намалување во споредба со претходниот месец, што се должи на намалениот износ на пласираните средства на банките во депозити кај Народната банка, при умерено зголемување на пласманите во благајнички записи²⁰. Нивото на монетарните инструменти на крајот на октомври е повисоко во споредба со проектираното ниво за крајот на четвртиот квартал на 2022 година²¹. Исто така, нето девизната активна на Народната банка и вкупните депозити на државата се над проектираното ниво.

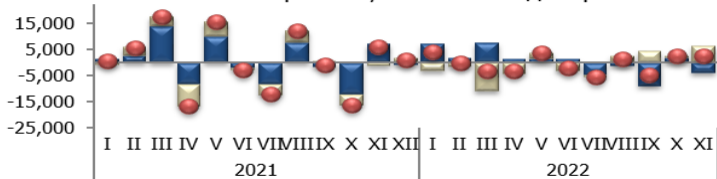
Примарните пари во октомври забележаа месечно зголемување, како резултат на зголемувањето на вкупните резерви на банките кај Народната банка, при мало намалување на готовите пари во оптек. Притоа, состојбата на примарните пари е малку пониска во споредба со проекцијата за крајот на четвртото тримесечје од 2022 година.

²⁰ На аукцијата на благајнички записи на Народната банка, која се одржа на 12 октомври 2022 година, беа понудени благајнички записи во износ од 10.000 милиони денари, а беа продадени благајнички записи во износ од 8.322 милиони денари, со каматна стапка од 3,0% и рок на достасување од 28 дена.

²¹ Споредбите на остварувањата се во однос на октомвриската проекција на Народната банка.

Ликвидност на банки*

месечни промени, во милиони денари

2021 2022

- Автономни фактори, нето
- Монетарни инструменти, нето
- Сметки на банки кои имаат обврска за ЗР

годишни промени, во милиони денари

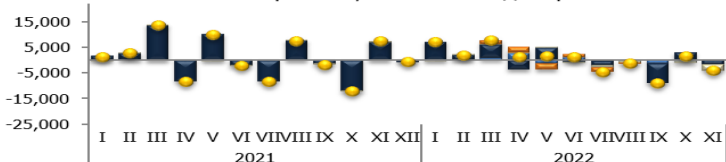

*позитивна промена: креирање ликвидност, негативна промена: повлекување ликвидност.
Извор: НБРСМ.

Според оперативните податоци за тековите на ликвидност, **ликвидноста²² на банкарскиот систем во ноември малку се зголеми. На збирна основа, од почетокот на годината се забележува намалување на ликвидноста.** Имено, во периодот јануари – ноември, автономните фактори придонесоа за намалување на ликвидноста на банкарскиот систем, што во најголем дел беше резултат на девизните интервенции на Народната банка, при помал позитивен придонес на трансакциите на државата и на готовите пари во оптек. Од друга страна, со намалувањето на пласманите на банките во депозити преку ноќ и во благајнички записи, преку монетарните инструменти беше надоместен дел од намалената ликвидност во банкарскиот систем.

Монетарни инструменти*

месечни промени, во милиони денари

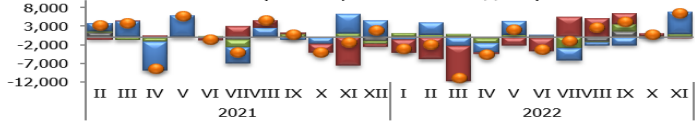
годишни промени, во милиони денари

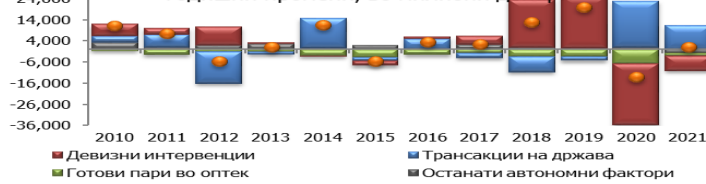
*позитивна промена: креирање ликвидност, негативна промена: повлекување ликвидност.
Извор: НБРСМ.

Автономни фактори*

месечни промени, во милиони денари

годишни промени, во милиони денари

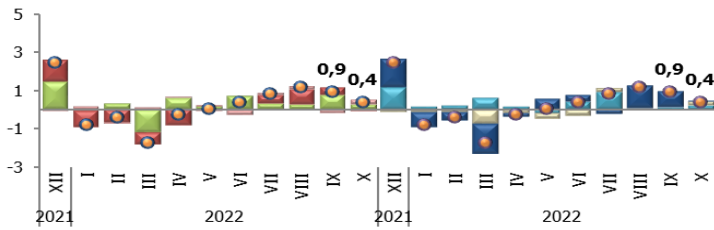

*позитивна промена: креирање ликвидност, негативна промена: повлекување ликвидност.
Извор: НБРСМ.

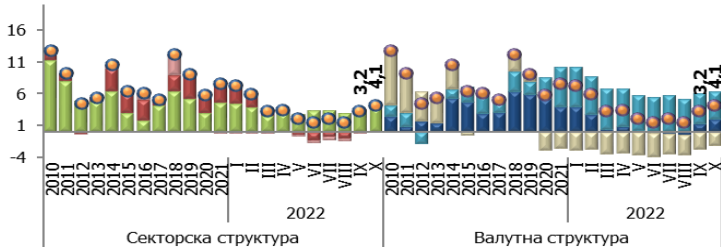
²² Податоците се однесуваат на ликвидните средства на банките во денари на сметките во Народна банка.

Вкупни депозити

(придонеси во п.п., месечни промени)

(придонеси во п.п., годишни промени)

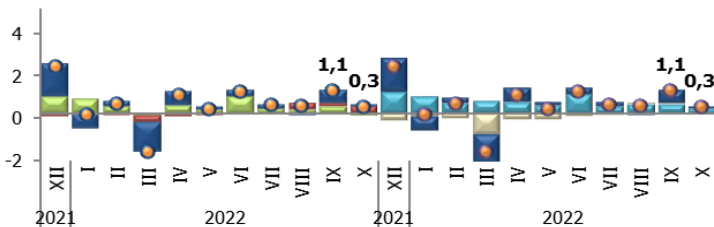
- Депозити на останати сектори*
- Депозити во странска валута
- Депозити на претпријатијата
- Депозити, месечни/годишни промени, во %
- Депозити во домашна валута
- Депозитни пари
- Депозити на домаќинствата
- Депозити, годишни промени, во %

*Во депозитите на останати сектори се опфатени депозитите на останатите финансиски институции, депозитите на локалната самоуправа и депозитите на непрофитните институции кои им служат на домаќинствата кај банките, како и денарските трансферабилни депозити на останатите финансиски институции и на локалната самоуправа кај Народната банка

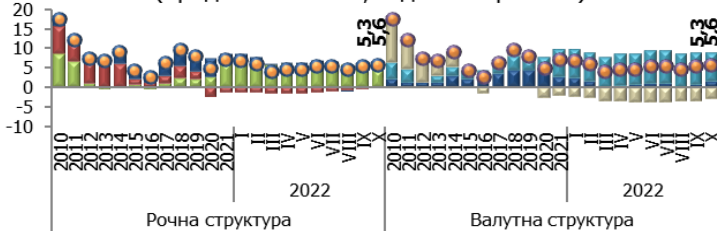
Извор: НБРСМ.

Депозити на домаќинства

(придонеси во п.п, месечни промени)

(придонеси во п.п., годишни промени)

- Депозитни пари
- Депозити на домаќинствата во домашна валута
- Депозити на домаќинствата во странска валута
- Долгорочни депозити на домаќинствата
- Краткорочни депозити на домаќинствата
- Депозити на домаќинствата, месечни/годишни промени, во %

Извор: НБРСМ.

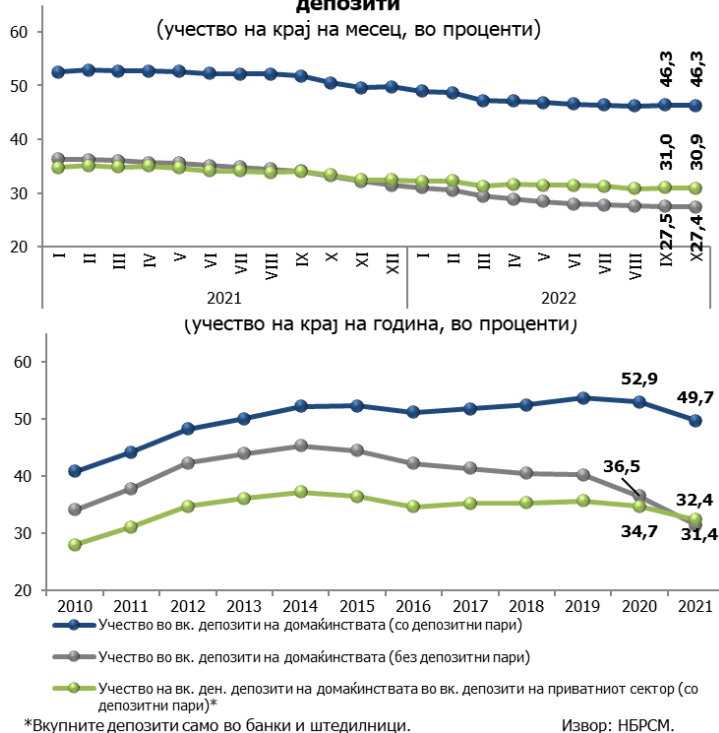
Вкупните депозити²³ во финансискиот систем во октомври 2022 година забележаа месечно зголемување од 0,4%, по растот од 0,9% во претходниот месец. Од секторски аспект, растот произлегува од позитивниот придонес на депозитите на домаќинствата и останатите сектори, при мал негативен придонес од депозитите на претпријатијата. Од валутен аспект, зголемувањето е резултат на подеднаквиот позитивен придонес на депозитите во домашна валута (со вклучени депозитни пари) и на депозитите во странска валута. Прирастот на вкупните депозити во октомври е во рамките на очекуваното зголемување за четвртиот квартал од годината, согласно октомвриската проекција.

Годишната стапка на раст на вкупните депозити во октомври 2022 година изнесува 4,1% и е малку повисока во споредба со проектираната стапка за крајот на четвртиот квартал од 2022 година (од 3,9%). Од секторски аспект, растот пред сè произлегува од зголемувањето на депозитите на домаќинствата, при мал годишен раст и на депозитите на претпријатијата. Од валутен аспект, растот е резултат на депозитите во странска валута, при умерен пад на денарските депозити (вклучително и депозитните пари).

Депозитите на домаќинствата во октомври 2022 година остварија месечен раст од 0,3%, по растот од 1,1% во претходниот месец. Од валутен аспект, раст бележат како депозитите во странска валута, така и депозитите во домашна валута (со вклучени депозитни пари). Од рочен аспект, растат долгорочните депозити, додека краткорочните депозити бележат умерен пад. **На годишна основа, растот на депозитите на домаќинствата во октомври достигна 5,6%.**

²³ Податоците се однесуваат на депозитите на недржавниот сектор во банките и штедилниците, средствата на останатите финансиски институции на сметките кај НБРСМ и средствата на единиците на локалната самоуправа на сметките кај НБРСМ. Податоците соодветствуваат со методолошките измени на НБРСМ од јуни 2018 година. Повеќе информации за методолошките измени може да се најдат на следнава врска: http://www.nbrm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nsp.x.

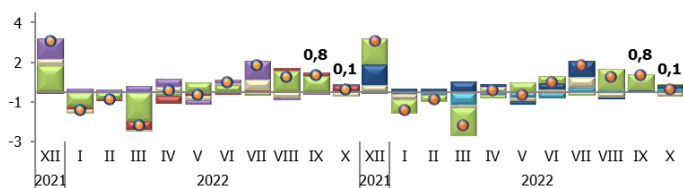
Денарски депозити на домаќинствата/вкупни депозити

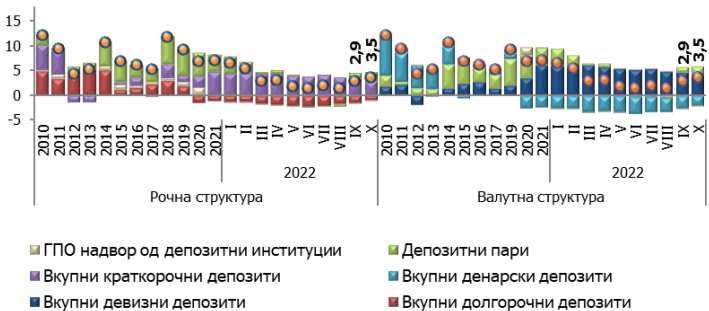
Учеството на денарските депозити (со депозитните пари) во вкупните депозити на домаќинствата на крајот на октомври е непроменето и изнесува 46,3%.

Парична маса М4

(придонеси во п.п., месечни промени)

(придонеси во п.п., годишни промени)

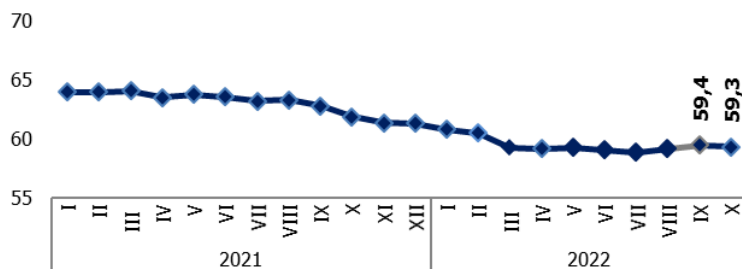
Извор: НБРСМ.

Паричната маса изразена преку најширокиот монетарен агрегат М4, во октомври 2022 година оствари минимален месечен раст од 0,1% (по растот од 0,8% во претходниот месец). Притоа, готовите пари во оптек бележат умерен пад, при непроменетост кај депозитните пари. Од аспект на рочната структура, растот произлегува од долгорочните депозити, при непроменетост на краткорочните депозити. Од валутен аспект, се забележува подеднакво зголемување кај двете валутни структури. На годишна основа, паричната маса во октомври 2022 година е повисока за 3,5%, при проектиран годишен раст од 4,0% за четвртиот квартал од 2022 година.

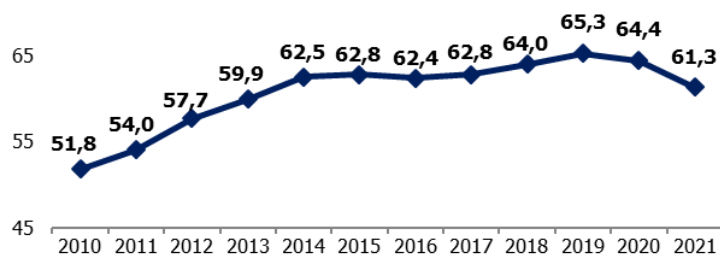
Учество на М4 денарски дел во вкупна парична маса М4

податоци на крај на месец, во %

Учеството на денарскиот дел во вкупната парична маса М4 на крајот на октомври изнесува 59,3% (59,4% во претходниот месец).

податоци на крај на година, во %

Извор: НБРСМ.

Вкупни кредити

(придонеси во п.п., месечни промени)

(придонеси во п.п., годишни промени)

- Кредити во странска валута
- Кредити во домашна валута
- Кредити на претпријатијата
- Кредити на домаќинствата
- Кредити, месечни/годишни промени, во %
- Кредити, годишни промени, во %

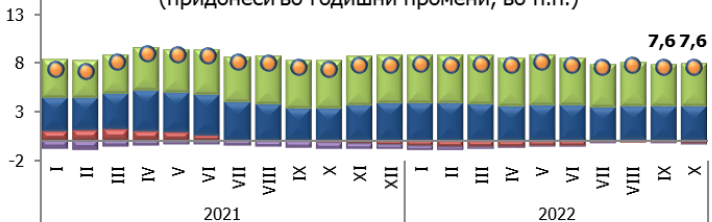
Извор: НБРСМ.

Вкупните кредити во октомври остварија месечен раст од 0,8%. Од секторски аспект, зголемувањето е резултат на растот и на кредитите на претпријатијата и на домаќинствата. Во однос на валутната структура, зголемувањето во најголем дел е резултат на растот на кредитите во странска валута, при помал позитивен придонес и на кредитите во домашна валута. На крајот на октомври, прирастот на вкупните кредити е во рамките на очекуваното зголемување за четвртиот квартал на 2022 година, согласно октомвриската проекција.

Годишната стапка на раст на вкупните кредити во октомври изнесува 10,1%, при проектиран годишен раст од 9,2% за четвртиот квартал на 2022 година, согласно со октомвриските проекција. Од секторски аспект, растот произлегува од позитивниот придонес и на кредитите на претпријатијата и на кредитите на домаќинствата. Во однос на валутната структура, позитивен придонес имаат и кредитите во домашна и во странска валута (вклучително и денарските кредити со валутна клаузула).

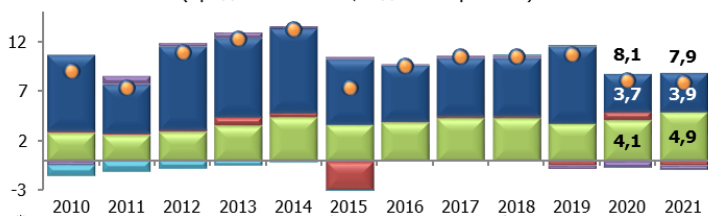
Кредити на домаќинствата*

(придонеси во годишни промени, во п.п.)

- Станбени кредити
- Потрошувачки кредити
- Кредитни картички и негативни салда на тековни сметки
- Автомобилски кредити
- Останати кредити
- Кредити на домаќинствата, годишни промени, во %

(придонеси во п.п., годишни промени)

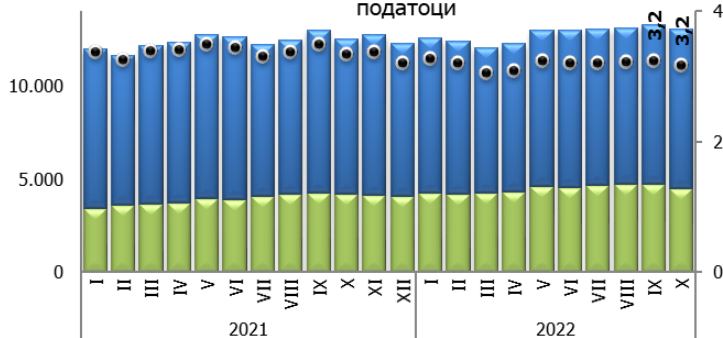

*не се вклучени кредитите на самостојните вршители на дејност со личен труд
Извор: НБРСМ.

Годишниот раст на кредитите на домаќинствата²⁴ во октомври изнесува 7,6%, при што и натаму во поголем дел произлегува од станбените кредити, со солиден позитивен придонес и на потрошувачките кредити.

²⁴ Без кредитите на самостојните вршители на дејност со личен труд.

Сомнителни и спорни побарувања (секторска структура и учество во вкупни кредити) месечни податоци

Годишни податоци

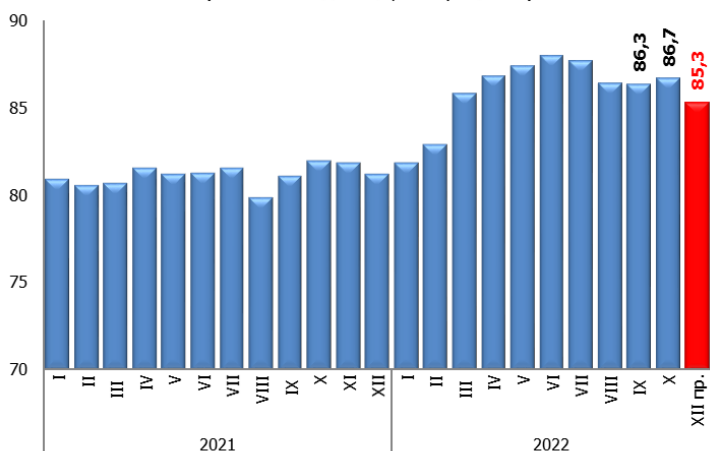

■ Сомнителни и спорни побарувања на претпријатијата во милиони денари, лева скала
 ■ Сомнителни и спорни побарувања на домаќинствата во милиони денари, лева скала
 ● Учество на сомнителните и спорните побарувања во вкупните кредити во %, десна скала
 Извор: НБРСМ.

Учеството на сомнителните и на спорните побарувања во вкупните кредити во октомври се задржа на исто ниво како и во претходниот месец и изнесуваше 3,2%.

Гледано од аспект на секторската структура, и натаму најголем дел од вкупниот износ на нефункционални кредити произлегува од секторот „претпријатија“, додека учеството на нефункционалните кредити на секторот „домаќинства“ е значително помало.

Сооднос помеѓу вкупните кредити и депозити (месечни податоци, во проценти)

Показателот за искористеноста на депозитниот потенцијал на банките за кредитирање на приватниот сектор во октомври изнесува 86,7%, што е повисоко во споредба со проектираната вредност на овој показател за крајот на четвртиот квартал од 2022 година (85,3%), согласно со октомвриската проекција.

Годишни податоци, во проценти

Извор: НБРСМ.

Каматни стапки на вкупните депозити

(месечни податоци, во проценти)

(податоци со крај на година, во проценти)

Извор: НБРСМ

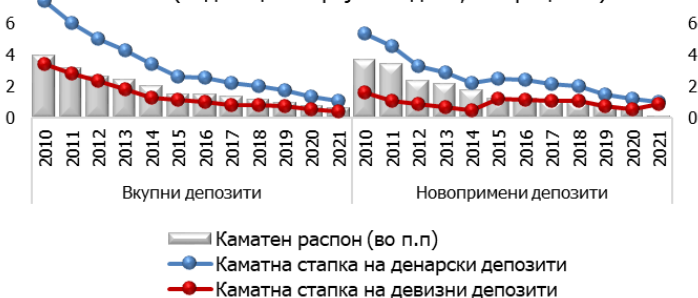
Во октомври 2022 година каматните стапки на вкупните депозити (денарски и во странска валута)²⁵ останаа непроменети, при што каматниот распон се задржа стабилен на ниво од 0,7 п.п.. Кај **новопримените вкупни депозити**²⁶, каматниот распон забележа мало месечно проширување и изнесуваше 1,0 п.п., во услови на поизразено зголемени каматни стапки на новопримените денарски депозити во споредба со девизните депозити (за 0,6 п.п. и 0,3 п.п., соодветно).

Каматни стапки на депозитите на домаќинствата

(месечни податоци, во проценти)

(податоци со крај на година, во проценти)

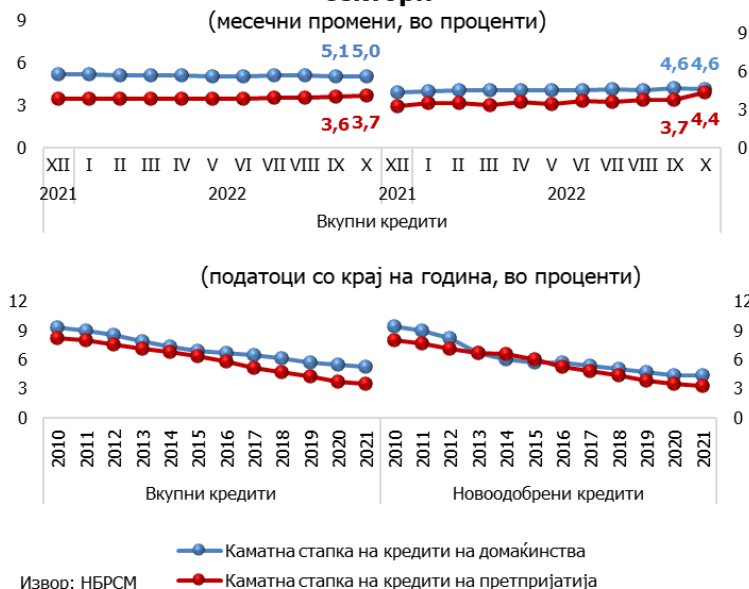
Извор: НБРСМ

Кај **домаќинствата**, распонот меѓу каматните стапки на вкупните денарски и девизни депозити забележа мало месечно проширување и изнесуваше 0,7 п.п., во услови на мало нагорно придвижување на каматните стапки на денарските депозити за 0,1 п.п., при непроменетост на каматните стапки на девизните депозити. **Каматниот распон кај новопримените депозити на домаќинствата**, исто така, забележа мало месечно проширување и изнесуваше 1,1 п.п., во услови на нагорно придвижување на каматните стапки на денарските и девизните новопримени депозити за 0,3 п.п. и 0,4 п.п., соодветно.

²⁵Податоците за каматните стапки се согласно со методолошките измени на НБРСМ од јуни 2018 година. Повеќе информации за методолошките измени може да се најдат на следнава врска: http://www.nbrm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nsp.x.

²⁶Во однос на каматните стапки на новопримените депозити треба да се има предвид дека за нив се карактеристични променливи движења. Променливоста на каматните стапки на новопримените депозити произлегува од фактот што тие се условени од обемот на новопримени депозити (којшто од месец во месец може да се менува) и нивната каматна стапка.

Каматни стапки на вкупните кредити, по сектори

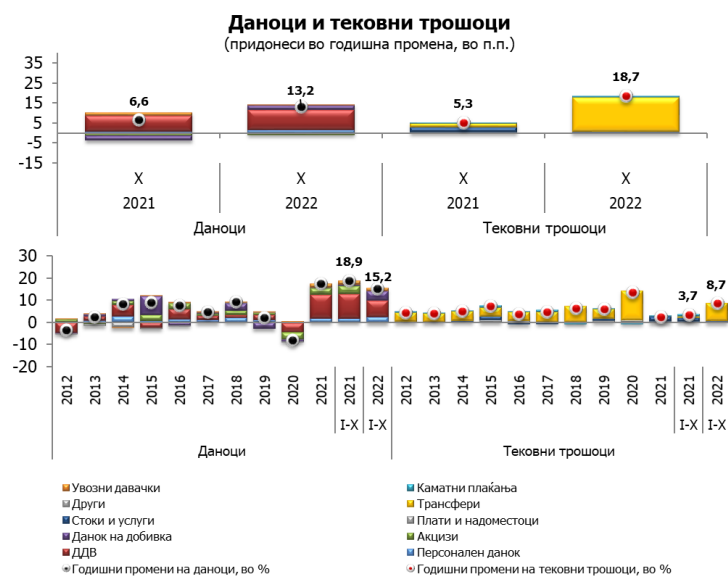
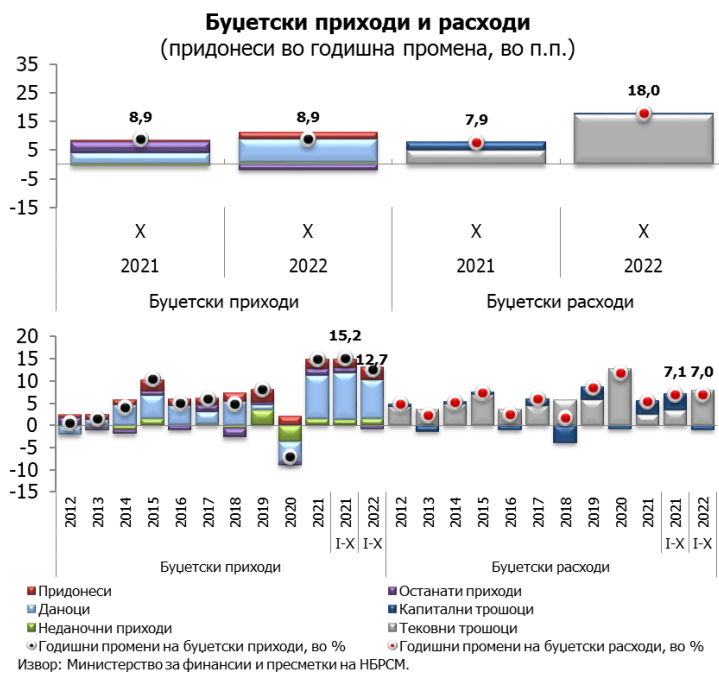

Во однос на претходниот месец, во октомври 2022 година, каматните стапки на **вкупните кредити на домаќинствата** се намалија за 0,1 п.п. и изнесуваат 5,0%, додека каматните стапки на **вкупните кредити на претпријатијата** се зголемија за 0,1 п.п. и изнесуваат 3,7%. Кај **новоодобрените кредити**²⁷, каматните стапки на претпријатијата се зголемија за 0,7 п.п. и изнесуваа 4,4%, додека каматните стапки за кредитите на домаќинствата не забележаа промена.

²⁷Во однос на каматните стапки на новоодобрените кредити треба да се има предвид дека за нив се карактеристични променливи движења. Променливоста на каматните стапки на новоодобрените кредити произлегува од фактот што тие се условени од обемот на новоодобрените кредити (кој од месец во месец може да се менува) и нивната каматна стапка.

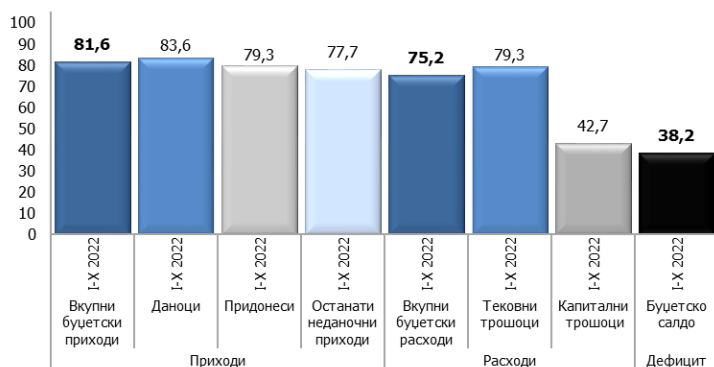
Во октомври 2022 година, во Буџетот на Република Северна Македонија (централниот буџет и буџетите на фондовите), на годишно ниво, вкупните буџетски приходи и расходи пораснаа за 8,9% и 18,0%, соодветно. Порастот на буџетските приходи е резултат на растот кај даночните приходи, придонесите и неданочните приходи (позитивни придонеси од 7,9 п.п., 2,4 п.п. и 0,9 п.п., соодветно), додека останатите приходи²⁸ забележаа мало намалување (негативен придонес од 1,9 п.п.). Притоа, даночните приходи во октомври забележаа раст од 13,2% на годишна основа, во најголем дел како резултат на зголемените приливи од ДДВ, данокот на добивка, персоналниот данок на доход и увозните давачки, при намалување на приходите од акцизи. Зголемувањето на **буџетските расходи** во октомври 2022 година, во најголем дел се должи на зголемувањето на тековните трошоци (најмногу поради повисоките трансфери), при помал позитивен придонес и на капиталните трошоци.

Во периодот јануари – октомври 2022 година, вкупните буџетски приходи се повисоки за 12,7% во споредба со истиот период од претходната година и во најголем дел се движени од растот на даночните приходи. Од друга страна, вкупните буџетски расходи се повисоки за 7,0%, што во целост е резултат на повисоките тековни трошоци, при намалување на капиталните трошоци.

²⁸ Останатите приходи вклучуваат капитални приходи, странски донации и приходи од наплатени заеми.

Реализација на Буџетот, по категории (централен Буџет и фондови), во проценти од годишниот план

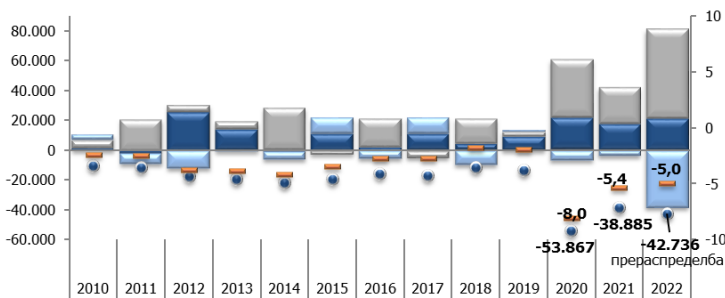
Во споредба со прераспределбата на Буџетот²⁹ за 2022 година, остварувањето на буџетските приходи и расходи во периодот јануари – октомври 2022 година изнесуваат 81,6% и 75,2%, соодветно. Остварениот буџетски дефицит во износ од 16.329 милиони денари претставува 38,2% од планираниот дефицит за 2022 година.

Извор: Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

Финансирање на буџетското салдо

Остварениот буџетски дефицит во периодот јануари – октомври 2022 година во износ од 16.329 милиони денари (или 1,9% од БДП³⁰) во целост е финансиран преку задолжување на државата на странскиот и домашниот пазар, при што депозитите на државата кај Народната банка забележаа зголемување.

* Позитивна промена: намалување депозити кај НБРСМ; негативна промена: зголемување депозити кај НБРСМ.

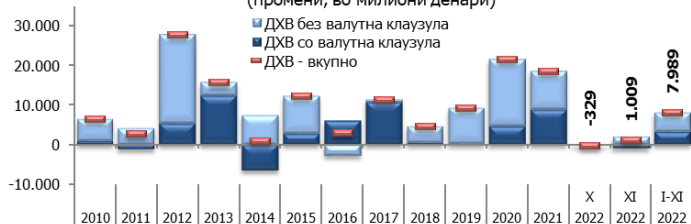
Извор: Министерство за финансии

²⁹ Одлука за прераспределба на средства помеѓу буџетските корисници на централната власт и помеѓу фондовите („Службен весник на РСМ“ бр. 232 од 2.11.2022 година).

³⁰ Во рамки на анализата, за номиналниот БДП за 2022 година се користат октомвриските проекции на Народната банка.

Државни хартии од вредност

(промени, во милиони денари)

(состојби, во милиони денари)

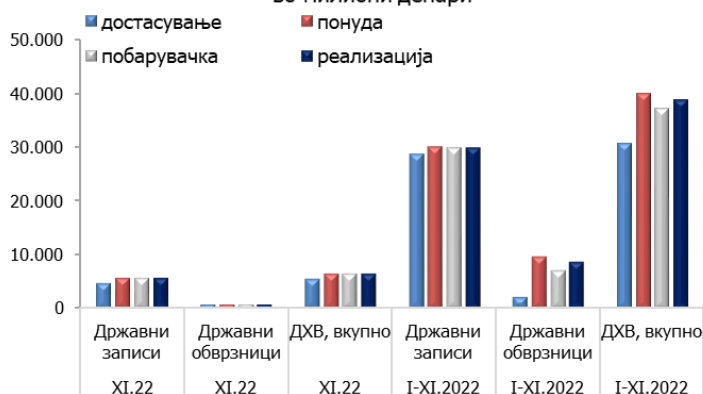

Извор: Министерство за финансии.

Во ноември 2022 година, состојбата на издадените државни хартии од вредност³¹ на примарниот пазар забележа раст на месечна основа за 1.009 милиони денари и на крајот од месецот изнесуваше 154.298 милиони денари. Зголемувањето се должи во најголем дел на растот на дванаесетмесечните државни записи (без валутна клаузула) и на петнаесетгодишните државни обврзници (без валутна клаузула).

Аукции на државни хартии од вредност

во милиони денари

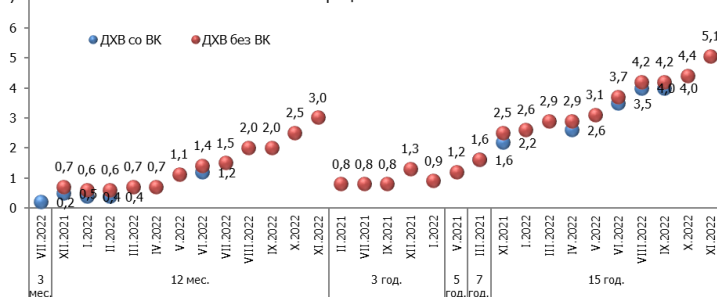

Извор: Министерство за финансии.

Новите емисии на државни хартии од вредност во ноември 2022 година беа со рочност од дванаесет месеци без валутна клаузула и петнаесетгодишни државни обврзници (без валутна клаузула). Во ноември 2022 година достасаа дванаесет месечни државни записи издадени претходно (со и без валутна клаузула) и двегодишни државни обврзници (без валутна клаузула).

Каматни стапки на државни хартии од вредност

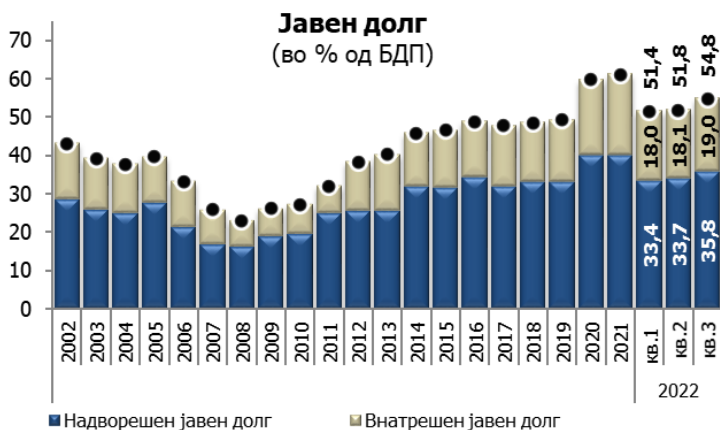
во проценти

Извор: Министерство за финансии.

Во ноември 2022 година, на редовните аукции Министерството за финансии ги зголеми каматните стапки на новоиздадените хартии од вредност, и тоа на дванаесетмесечните државни записи без валутна клаузула на ниво од 3,0% (пондериран просек) и на петнаесетгодишните државни обврзници, без валутна клаузула, на ниво од 5,1% (пондериран просек).

³¹За 2022 година, според ребалансот на Буџетот, планирано е нето-домашно задолжување (континуирани државни хартии од вредност) на државата во износ од 22.035 милиони денари, односно раст на состојбата на државни хартии од вредност до ниво од 168.344 милиони денари.

■ Надворешен јавен долг ■ Внатрешен јавен долг
 • Вкупен јавен долг
 Извор: Пресметки на НБРСМ врз основа на податоци од Министерството за финансии.

На крајот на третиот квартал од 2022 година, јавниот долг³² изнесува 54,8% од БДП³³ (51,8% од БДП на крајот на претходниот квартал). Притоа, надворешниот и внатрешниот јавен долг изнесуваат 35,8% и 19,0% од БДП, соодветно. Вкупниот државен долг на крајот на третиот квартал од 2022 годината изнесува 46,6% од БДП, додека долгот на јавните претпријатија (гарантиран и негарантиран)³⁴ на крајот на третиот квартал од годината изнесува 8,2% од БДП.

³²Јавниот долг е дефиниран со Законот за јавен долг („Службен весник на РМ“ број 62/2005, 88/2008, 35/2011, 139/2014 и 98/2019) според кој претставува збир на државниот долг и долгот на јавните претпријатија основани од државата или од општините, општините во Градот Скопје и Градот Скопје, како и трговските друштва коишто се во целосна или во претежна сопственост на државата или на општините, општините во Градот Скопје и Градот Скопје.

³³Во рамките на анализата, за номиналниот БДП за 2022 година, користени се октомврските проекции на Народната банка. Поголемата разлика помеѓу остварениот номинален БДП за 2021 година и проектираниот износ на номинален БДП за 2022 година се одразува и во релативните показатели за јавниот долг.

³⁴Согласно со измените во Законот за јавен долг од мај 2019 година негарантираниот долг на јавните претпријатија и акционерските друштваосновани од државата или од општините, општините во Градот Скопје и Градот Скопје, се пресметува во јавниот долг („Службен весник на РМ“бр. 62/2005, 88/2008, 35/2011, 139/2014 и 98/2019).

Прилог 1: Индикативни категории за личната потрошувачка и бруто-инвестициите

ИНДИКАТИВНИ КАТЕГОРИИ ЗА ЛИЧНАТА ПОТРОШУВАЧКА

	2019				2020				2021				2022						
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	јул.	авг.	сеп.	окт.
	<i>реални годишни промени во %</i>																		
Промет во трговија на мало*	7,6	8,8	12,0	13,8	1,0	-18,6	-15,7	-15,5	-1,3	18,3	13,9	10,0	7,6	6,7	1,9	2,1	4,6	-1,0	-5,8
Бруто приходи од ДДВ*	3,5	1,4	7,5	6,6	1,8	-20,0	-10,8	-4,2	2,9	36,6	21,1	20,6	29,2	9,5	3,7	-2,0	4,3	9,8	2,7
Увоз на стоки за широка потрошувачка*	2,8	5,9	9,7	4,9	6,9	-12,4	-3,6	-9,4	3,1	26,0	11,3	13,6	-2,8	-1,4	-2,0	-5,0	0,6	-1,2	-8,3
Домашно производство на потрошни добра	0,5	-1,0	2,4	-2,0	-0,5	-22,4	-9,3	-12,1	-9,4	17,1	-5,6	5,1	2,2	-1,2	3,3	0,0	4,6	5,3	-5,8
Кредити на население*	8,2	9,6	9,3	10,1	9,7	6,3	6,2	4,5	4,7	5,7	4,0	3,2	-0,5	-5,6	-9,2	-7,0	-7,5	-9,2	-10,0
Просечна нето-плата*	2,2	2,4	3,5	4,2	10,0	4,6	7,0	4,7	2,0	5,7	1,1	0,7	0,0	-1,7	-4,6	-3,9	-4,7	-5,0	-
Приватни нето-трансфери*	-2,1	-4,5	5,6	2,2	-2,0	-38,0	-34,9	-10,2	9,5	66,5	55,5	14,2	9,8	24,8	11,5	1,3	22,1	13,7	-
Пензии*	4,1	2,2	3,9	2,1	5,7	6,2	5,3	5,4	2,3	0,3	0,0	-1,8	-3,4	-1,0	-10,4	-9,5	-9,8	-11,8	-6,1

*реалните стапки на раст се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните стапки на раст со годишната инфлација, мерена според трошоците на живот.

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

ИНДИКАТИВНИ КАТЕГОРИИ ЗА ИНВЕСТИЦИИТЕ

	2019				2020				2021				2022						
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	јул.	авг.	сеп.	окт.
	<i>реални годишни промени во %, освен за СДИ промените на реалните износи се во милиони денари</i>																		
Увоз на средства за работа*	2,0	4,8	12,7	6,7	1,0	-34,5	-3,0	4,4	8,8	64,1	6,4	4,6	6,9	5,6	10,9	18,3	13,7	1,8	8,0
Извршени градежни работи**	15,1	-3,3	3,0	5,3	6,3	-5,1	3,0	2,3	-1,1	-9,6	-10,8	-17,5	-11,1	-1,2	-19,2	-12,9	-16,1	-26,5	-
Домашно производство на капитални производи	12,3	-2,9	10,7	7,1	-5,7	-46,0	-9,0	1,0	-7,3	59,6	-24,3	-22,3	0,9	3,3	18,6	-1,9	13,1	49,9	10,6
Државни капитални инвестиции*	-11,1	62,7	26,3	66,4	23,8	-34,4	26,0	-20,7	166,5	3,7	56,2	9,3	-16,4	25,0	-47,4	-60,2	-63,5	0,7	-9,8
Директни инвестиции***	-11439,1	-2654,8	5520,0	-7211,3	4087,6	-2397,1	-5793,5	-9353,0	-9291,2	13337,4	1357,3	8371,4	8441,7	-4420,8	8583,5	4794,4	4383,8	240,5	-
Долгорочни кредити на претпријатија*	4,9	4,8	2,6	6,4	4,1	8,2	11,5	5,8	7,3	2,5	0,7	3,9	2,2	-2,2	-6,5	-5,6	-5,7	-6,5	-8,0
Залихи на готови производи	3,6	-10,5	-7,4	14,7	9,0	15,7	2,6	-8,0	2,0	9,7	16,1	12,4	11,5	9,2	11,1	16,4	9,4	7,6	-

*реалните стапки на раст се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните стапки на раст со годишната инфлација, мерена според трошоците на живот.

**реалните стапки на раст се добиени со користење на стапката на раст на дефлаторот на трошоците во градежништвото за нови објекти за домување.

***реалните износи се пресметани од НБРСМ, со делење на номиналните износи со нивото на индексот на потрошувачките цени (база година: 2020=100).

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.